

Laabaau jiidá iyi Maaku í kə si tiaε

Waazoi Zāa woo dasi inyi

(Cə Matie 3:1-12; Luku 3:1-18; Zāa 1:19-28)

¹ Kusintii laabaau jiidai Jesu Kirisi Amai Ilaaḏ wee. ² Í sinti si bei Ezai walii í tako í kə si tiaε í ni, Ilaaḏ í ni, cə, an be woo sisi idem wa si wajue, iyi á teeseε kpāaε.

³ Nḥui á dḏ anu si gbabuau ku ni, I teese kpāai Lafēε ku te ḥa.

⁴ Bεεbei Zāa í naa si gbabua wa dasi ine ḥa iyi à koo bi tee inyi. Wa waazoa ine ḥa wa ni, i kpaasi idə ku ba Ilaaḏ ku kpa ideɪ kurara nḥe nə a dasi ḥe inyi. ⁵ Nə ine ḥa à naa bi tee hai Zeruzalemu do hai ilei Zudee fei. À ce tuubai dulum du ḥa nə à jḏ Zāa í dasi ḥa inyi idoi Zuudēε.

⁶ Zāa wa dasi iboi ntoɪ kpookpo, nə wa dī santikii bata. Ketengbo do nyikḏi sakoi í je ijεε. ⁷ Wa waazoa zamaa wa ni, ine gə á naa si anyim iyi í ne gbugbā í rem. N kù to baa n bate n fū ikūi baataε si kutεε. ⁸ Amu n̄ dasi ḥe inyi, amma nḥe Hundeɪ Ilaaḏi á da nḥe si.

À dasi Jesu inyi nə Seetam í lεε

(Cə Matie 3:13-4:11; Luku 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Waati bεεbe Jesu í dede wa hai Nazareti si ilei Galilee í naa bi Zāa. Iyi í to wa nə Zāa í dasiε inyi si idoi Zuudēε. ¹⁰ Waati iyi Jesu wa fita wa hai si inyi gbakā ḥoi í ba lelei Aḏ í cī. Nə Hundeɪ Ilaaḏ í de siε

wa bei ankasiidi. ¹¹ Nɔ à gbɔ ide ku fɔ wa hai lele í ni, awɔu amam nii, n̄ biɛ jiida jiida. Siɛi inɔ didɔm fei í ya wa.

¹² Nɔi gbakã, Hundeu í tale siɛ gbabua. ¹³ Bei í ce ajɔ ciiji nɔ Seetam wa lɛlɛ ku ce laalɔ. Í wa bɛ do inɔi sako ŋa nɔ amaleka ŋa à sobiɛ.

Jesu í kpe sɔkɔ mɛɛ gɔ ŋa a tooɛ

(Cɔ Matie 4:12-22; Luku 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Si anyiɛ ŋɔi à dasi Zãa piisɔɔ. Nɔ waati beɛbe Jesu í bɔ ìlɛi Galilee wa waaɔo laabaau jiida iyi wa naa hai bi Ilaaɔ. ¹⁵ Í ni, awaati í to iyi Ilaaɔ á na ku jɛ bommaɛ. I kpaasi idɔ nɛ nɔ i dasi laabaau jiidau naanɛ ŋa.

¹⁶ Ajɔ nɛu gɔ Jesu wa too tenku sisɔi Galileeu. Nɔi í yɛ Simɔɔ do ifɔɛ Anderee, sɔkɔ ŋa, à waa le taao si inɔ tenkuu. ¹⁷ Nɔi Jesu í sɔ ŋa í ni, i toom wa ŋa nɔ n ce ŋɛ woo dɛdɛ inɛ ŋa iyi aa jɛ ti Ilaaɔ. ¹⁸ Nɔi gbakã à jɔ taao ŋa ŋa à waa tooɛ.

¹⁹ Nɔi Jesu í nɛ í j̄i keeke nɔ í yɛ Zaaki do ifɔɛ Zãa, amai Zebedee ŋa. Anɔa mɔ à wa si inɔ akɔi inyi nɛa, à waa teese taao ŋa ŋa. ²⁰ Nɔi gbakã í kpe ŋa. Nɔ à jɔ Zebedee baa ŋa si inɔi akɔi inyi u bɛ do woo ce iɛɛ ŋa, nɔ à waa tooɛ.

Jesu í lele inɛi inɔkɔ hai si inɛ gɔ

(Cɔ Luku 4:31-37)

²¹ Nɔi Jesu do mɔcɛɛ ŋa à bɔ Kaperanumu. Nɔ ajɔi kusimi Jesu í bɔ ile bii Zuifu ŋa à ya ce kutɔtɔu, wa kɔ inɛ ŋa si cioi idei Ilaaɔ. ²² Wa kɔ ŋa si cio do yiiko. Kù waa kɔ ŋa si bei woo kɔ inɛ ŋa si wooda ŋa. Nɛui í jɔ à biti.

²³ Wee inɛ gɔ í wa ile bɛ, í nɛ inɛi inɔkɔ. Nɔ í dɔ anu hee lele í ni, ²⁴ mii í wa si gãmɛi awaɛ ŋa, Jesu,

awo inei Nazareti. Ì naa ku kpa wai? Ñ mà inε iyi ì jε. Awoi ì jε Inε kumá iyi Ilaaã í bε wa. ²⁵ Njoi Jesu í la sie í ni, koko, fita hai si inεeu bε. ²⁶ Njoi inei inooko í dō anu nla nla, í yayae do gbugbã nō í fita sie. ²⁷ Nō aña fei à biti ntō ntō hee à waa bee nje ide à waa ni, dimii mii iyi ihē. Inεeu wa kō wa si cio titō do yiiko. Wa jileā hee do inei inooko ña fei ide nō à waa jirimae. ²⁸ Njoi gbakā í nya iri si ilei Galilee fei.

Jesu í jò bōo nkpo í ba iri

(Cō Matie 8:14-17; Luku 4:38-41)

²⁹ Njoi Jesu í fita hai ile bii Zuifu ña à ya ce kutotōu, nñu do Zaaki do Zāa nō à bō kpasēi Simō do Anderee. ³⁰ Wee iyei aboi Simō wa sū domi wa ce ara gbāa. Iyi à to wa gbakā ñoi à koo à sō Jesu à ni abou kù waa ne baani. ³¹ Njoi í sekeε sie wa í mu awae í dedeε. Bε gbakā ara gbāau í nya nō abou í yaae ña.

³² Ale ajō nñu iyi inunu í lō ñoi inε ña à naaa Jesu bōo ña wa do inε ña iyi à ne inei inooko ña fei. ³³ Nō inei ilu ñau fei à naa à tōtō si ande koofau. ³⁴ Í jò inε nkpo í ba iri si bōo ikā ikā ña, nō í lele inei inooko nkpo nkpo. Amma ci ya jε inei inooko ñau a fō ide domi à màa.

Jesu í dabii si ilei Galilee

³⁵ Daadaakōu, hee inya ku maa má, Jesu í dede í fita hai kpasēu í bō si gbabua gō, í koo í ce kutō bε. ³⁶ Njoi Simō do kpaasie ña à wasi ku dedeε. ³⁷ Iyi à na à yōo, ñoi à sōo à ni, inε fei wa dedeε. ³⁸ Njoi í jε ñña í ni, ka bō waju si ilu mmu ña ku ba n waazo idei Ilaaã bε, domi na ñoi í jò ñ naa. ³⁹ Nō à koo à dabii si ilei Galilee fei. Í ya maa waazo ile bii Zuifu ña à ya ce kutōtō ñau, nō í ya maa lele inei inooko ña.

Jesu í jò dintε gɔ í ba iri
(Cɔ Matie 8:1-4; Luku 5:12-16)

⁴⁰ Nɔi dintε gɔ í naa bi Jesu í naa í gule si wajuε, wa tɔε wa ni, bii ì bi, aa yɔkɔ i jò n ba iri nɔ n je ine iyi í má. ⁴¹ Nɔi Jesu í ce araareε. Í yɔ awɔε í luu nɔ í ni, n bi. Ba iri nɔ i je ine kumá. ⁴² Be gbakā bɔɔi dintεu í nya sie nɔ í je ine iyi í má. ⁴³⁻⁴⁴ Nɔi Jesu í sɔɔ ide do gbugbã í ni, gbɔ. Maà sɔ ine gɔ ideu ihē, amma koo nyisi araε bi woo weei Ilaaɔu. Nɔ i ce kuwee iyi Moizi í jileu. Kuweeu bei á nyisi ηa iyi ì je ine iyi í má bebei. Iyi í sɔɔ beεbe í tā nɔ í ni ku ne. ⁴⁵ Do nηu fei ineεu, iyi í ne, í koo í wasi ku sisi ideu bantuma hee lele, nηui í jò Jesu kù yɔkɔ ku lɔ si inɔ ilu do gaaze má. I ya maa mu araεi angule si gɔbabua ηa. Nɔ ine ηa a ya maa koo bi tεε be hai bii fei.

2

Jesu í jò wεεge gɔ í ba iri
(Cɔ Matie 9:1-8; Luku 5:17-26)

¹ Iyi í ce ajɔ minji má Jesu í nyi wa Kapεranumu. Nɔi ine ηa à gbɔ iyi í wa kpasē gɔ be. ² Nɔ à tɔtɔ be bututu hee andei ileu kaa yɔkɔ ku gba ηa. Nɔi wa sɔ ηa idei Ilaaɔ. ³ Nɔ ine mεε gɔ ηa mɔ à naa bi tεε à waa so wεεge gɔ wa. ⁴ Wee a kaa ba a to wa bi Jesu na irii zamaau. Nɔi à gũ antai ileu à lu antai sikifai tengi bii Jesu í wau. Nɔi à to wεεgeu do makεε si bii wa sũ siu hai do ikpa ande bii à luɔ sikifau. ⁵ Iyi Jesu í ye naanei ine ηau nɔi í sɔ wεεgeu í ni, baakɔm, n kpa idei dulum dεε. ⁶ Wee woo kɔ ine ηa si wooda gɔ ηa à waa buba be à waa lasabu si idɔ nηa à waa ni, ⁷ beirei ineεu í ce wa fɔ beεbe. Wa bu Ilaaɔ. Yooi á yɔkɔ ku kpa idei dulum dii ine gɔ bii kù je Ilaaɔ nηu

akã. ⁸ Jesu í mà gbakã si idɔe mii iyi à waa lasabu, ñɔi í sɔ ña í ni, na mii í ce ì waa ce dimii lasabuu be si idɔ ñɛ ña. ⁹ Yoomai í faala í re, inɛ ku sɔ wɛɛge ku ni ñ kpa ideɪ dulum dɛɛ, walakɔ ku ni ku dede ku so makɛɛɛ ku nɛ. ¹⁰ Amma ñ bi i mà ña iyi amu Amai Amanɛ ñ nɛ gbugbã n kpa ideɪ dulum dii inɛ ña si andunya.

Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã ñɔi í sɔ wɛɛgeu í ni, ¹¹ dede i so makɛɛɛ i bɔ kpasɛɛ.

¹² Ñɔi gbakã wɛɛgeu í dede í so makɛɛɛ í nɛ wa fita hai inɔ kpasɛu. Fei ndɛɛ í cei si wajui inɛ ña hee í mu aña fei biti. Nɔ à saabu Ilaaɔ à waa ni aña a kù ye dimiɛ ajɔ kãma.

Jesu í kpe Levi

(Cɔ Matie 9:9-13; Luku 5:27-32)

¹³ Ñɔi Jesu í nyi itii tenkuu má. Ñɔi zamaa fei í naa bi tɛɛ. Wa cio ñña ideɪ Ilaaɔ. ¹⁴ Ñɔi í gbɛ wa lɔ kɔkɔi ile bi ku gba fiayi lɛmpoo nɔ í ye Levi, amai Alifɛɛ wa buba bɛ. Ñɔi í sɔɔ í ni, toom wa. Nɔ Levi í dede í tooɛ.

¹⁵ Si anyiɛ Jesu wa jɛ kpasɛi Levi. Nɔ wee, woo gba fiayi lɛmpoo do inɛ laalɔ nkpɔ wa jɛ do ñɲu do mɔcɔɛ ña ajɔ, si na iyi í jɔ aña nkpɔ nkpɔi à waa tooɛ.

¹⁶ To, wee Farisi gɔ ña à wa bɛ iyi à jɛ woo kɔ inɛ ña si wooda. Iyi à yɔɔ wa jɛ do woo gba fiayi lɛmpoo ña do inɛ laalɔ ñau nɔ à bee mɔcɔɛ ñau à ni, beirei í ce wa jɛ nɔ wa mɔ do woo gba fiayi lɛmpoo ña do inɛ laalɔ ñau. ¹⁷ Iyi Jesu í gbɔ bɛɛbɛ, ñɔi í sɔ ña í ni, ilu baani ña a kù nɛ bukaatai ilu iwɔ bii kù jɛ bɔɔ ña. Bɛɛbɛ mɔi n kù naa ku kpe inɛ dee dee ña, amma ilu dulum ñai ñ naa ku kpe.

Jesu wa fɔ ideɪ anu ku dɪ
(Cɔ Matie 9:14-17; Luku 5:33-39)

¹⁸ Ajɔ nɲu gɔ mɔcɔi Zãa ɲa do ti Farisi ɲa à waa dɪ anu ɲɔi inɛ gɔ nɲa ɲa à naa à bee Jesu à ni, beirei í ce mɔcɔi Zãa do ti Farisi ɲa à ya dɪ anu, nɔ wee mɔcɔe ɲa a ci ya dɪ anu. ¹⁹ Nɔi Jesu í je ɲa í ni, kpaasii mɔkɔ titɔ ɲa aa yɔkɔ a dɪ anu waati iyi mɔkɔ titɔu í wa inɔ nɲa? Ntɔ ntɔ, waati iyi mɔkɔ titɔu í wa inɔ nɲa fei, a kaa yɔkɔ a dɪ anu. ²⁰ Amma ajɔ wa naa iyi aa nya mɔkɔ titɔu hai si inɔ nɲa. Waati beɛbeɪ aa dɪ anu.

²¹ Ntɔ ntɔ, inɛ gɔ kaa sɔ jaaɛ ngbo do titɔɛ ku tɔtɔɛ. Bii í ce beɛbeɪ, titɔu á ga jaaɛ ngbou ku kɔsɪi. ²² Beɛbeɪ mɔi a ci ya dasi vɛɛ titɔ iyi wa gba si bɔgɔ bata ngbo ɲa. Bii ì ce beɛbeɪ, bɔgɔ bata ngbo ɲau aa gai, nɔ vɛɛu ku nikã. Nɔ bɔgɔ ɲau do vɛɛu fei ku ce nfe. Amma à ya dasi vɛɛ titɔi si bɔgɔ titɔ ɲa.

Jesu wa fɔ ideɪ ajɔi kusɪmi
(Cɔ Matie 12:1-8; Luku 6:1-5)

²³ Si ajɔi kusɪmi gɔ Jesu do mɔcɔe ɲa à waa too kɔɔi ilɛ gɔ. Si isɛɛɛ nɲau ɲɔi mɔcɔe ɲau à wɔ amaaɲe iyi à gbɛ si ilɛu à nunu ijue si awɔ à waa ɲɔ. ²⁴ Nɔi Farisi ɲau à bee Jesu à ni, i kù waa yɔɔi? Na mii í ce à waa ce mii iyi a kù nɛ kpãai ku ce si ajɔi kusɪmi. ²⁵ Nɔ í je ɲa í ni, i kù cio ajɔ kãma ɲa mii iyi Davidi í ce si waati iyi í wa si wahala nɔ ari wa kpa nɲu do inɛɛ ɲa? ²⁶ Í lɔ kpasɛi Ilaaɔ nɔ í je pɛɛ iyi à jilɛa Ilaaɔ iyi à ganɲi inɛ fei ku je bii kù je woo weei Ilaaɔ ɲa aɲa akã. Amma Davidi í so pɛɛu nɔ í na do inɛɛ ɲa fei à je. Waati beɛbeɪ Abiatai wa je woo wee nlaɔ. ²⁷ Nɔ Jesu í sɔ ɲa má í ni, Ilaaɔ í jilɛ ajɔi kusɪmii na aranfãanii amanɛ ɲa. Kù je amanɛ ɲai aa na a je

arui ajɔi kusɔmiu. ²⁸ Na nɔɔ, i mɔ̀ ɔ̀a iyi amu Amai Amanɛ n̄ jɛ inɛ ngboi ajɔi kusɔmi.

3

Idei inɛ iyi awɔ akãe í ku

(Cɔ Matie 12:9-14; Luku 6:6-11)

¹ Si anyii nɔɔ ɔ̀a Jesu í bɔ ile bii Zuifu ɔ̀a à ya ce kutɔtɔɔu má. Wee inɛ ɔ̀a í wa bɛ, awɔ akãe í ku í gbɛ. ² Nɔ inɛ ɔ̀a iyi à wa bɛ à kãsi Jesu iju, à waa cɔ mɔ̀ á jɔ̀ inɛɛu ku ba iri si ajɔi kusɔmi. À waa cɔɔ domi à waa bi a ye taaleei. ³ Nɔɔ Jesu í sɔ inɛ iyi awɔe í kuu í ni, dede i leekɔ si anini nɔɔa bɛ. ⁴ Nɔ í bee inɛ ɔ̀a í ni, si ajɔi kusɔmi, í sɔa amanɛ ku ce jiida de mɔ̀ laalo, ku faaba inɛ de, mɔ̀ ku kpa. Nɔɔ ɔ̀a fei à coko. ⁵ Nɔɔ Jesu wa cɔ ɔ̀a fei do idɔkɔ, nɔ inɛ í fɔ ntɔ ntɔ domi í ye idɔ nɔɔa í le. Nɔɔ í sɔ inɛɛu í ni, tɛ awɔe. Iyi í tɔɔ nɔ awɔu í baa dee dee. ⁶ Na nɔɔ, Farisi ɔ̀a à fita hai ileu bɛ. Nɔ à tɔtɔ do inɛi Herodu ɔ̀a. À waa busi nje bei aa ce a kpaɔ Jesu.

Zamaa nla ɔ̀a wa naa bi Jesu

⁷ Nɔɔ Jesu do mɔ̀cɔe ɔ̀a à fa ara nɔɔa à bɔ ikpa tenkui Galilee, nɔ zamaa nla ɔ̀a wa tooe wa hai ilei Galilee. ⁸ Nɔ inɛi Zeruzalemu ɔ̀a do inɛi ilu mmu ɔ̀a ɔ̀a iyi à wa si ilei Zudee má, do inɛi ilei Idumee ɔ̀a, do inɛi icei idoi Zuudɛe ɔ̀a, do inɛi ilɛkoi Tii do Sidɔɔ ɔ̀a à gbɔ mii iyi wa ce nɔ à naa bi tɛe ɔ̀a nkpɔ nkpɔ. ⁹ Nɔɔ í ni mɔ̀cɔ ɔ̀a a jilɛa nɔɔ akɔi inyi na bii zamaa í na wa mantee wa. ¹⁰ Ntɔi, si bei í jɔ̀ inɛ nkpɔ í ba iri, nɔɔi í jɔ̀ bɔɔ ɔ̀a fei à ya maa naa bi tɛe a maa tale nje a ba a luu ku ba a ba iri. ¹¹ Nɔ bii inɛ ɔ̀a iyi à nɛ inɛi inɔkɔ ɔ̀a à yɔɔ à ya na a gule si wajuei a dɔ anu a maa ni, awɔi ì jɛ Amai Ilaaɔ. ¹² Amma Jesu í ya sɔ

inei inɔko ηau ide do kugaabu ku ba a maà sɔ ine ηa ine iyi nηu í jε.

*Jesu í cica woo bε maateeji ηa
(Cɔ Matie 10:1-4; Luku 6:12-16)*

¹³ Si anyii nηu, Jesu í gũ iri kuta gɔ, ηɔi í kpe ine ηa iyi í bi. Nɔ à naa bi tεε. ¹⁴ Nɔi í cica amanε maateeji ku ba a ya maa wa bi tεε, nɔ ku bε ηa a koo a waazoa ine ηa. Nɔ í sɔ ηa woo bε ηa. ¹⁵ Nɔ í mu nηa gbugbã a leleò inei inɔko ηa. ¹⁶ Amanε maateeji ηa iyi í cicau wee. Sinte titã í cica Simɔɔ nɔ í sɔɔ Piεε, waatɔ kuta. ¹⁷ Si anyii nηu, ηɔi í cica Zaaki, do Zãa ifɔε, amai Zebedee ηa, nɔ í sɔ ηa Boanεzεε, waatɔ ine ηa iyi à jɔ ibai ijí. ¹⁸ Si anyii nηu í bei í cica Anderee, do Filipu, do Baatelemi, do Matie, do Tomaa, do Zaaki amai Alifee, do Tadee, do Simɔɔ inei igbei Zelɔtu *, ¹⁹ do Zudasi Isikariɔti, ine iyi á na ku zambæu.

Nyaanzei Jesu ηa à waa bi a nεòε

²⁰ Nɔi Jesu do mɔcɔε ηa à bɔ kpasε. Nɔ zamaa í tɔtɔ bε hee a kù ba baa fayai ku jε. ²¹ Nɔi nyaanzei Jesu ηa à gbɔ mii iyi wa ce, nɔ à waa naa ku muu, domi à ni kù wεε dee dee mai.

*Jesu í jεa ine ηa iyi à máa ide
(Cɔ Matie 12:22-32; Luku 11:14-23; 12:10)*

²² Wee, woo kɔ ine ηa si wooda gɔ ηa à wa bε iyi à naa hai Zeruzalɛmu. Á ni, Bεelizebu, waatɔ Seetam ine ngboi inei inɔko ηai í wa siε. Nηui í mua gbugbã wa leleò inei inɔko ηa. ²³ Nɔi Jesu í kpe ηa í bee ηa ide do mɔnda í ni, beirei Seetam á ce ku lele araε. ²⁴ Bii inei bomma akã ηa à waa jaò nje, bommau bε

---

* **3:18** igbei Zelɔtu inei igbei Zelɔtu ηai à waa jabu ku ba Zuifu ηa a nε ara nηa hai si awɔi inei Romu ηa.

kaa yəkɔ ku bɔ waju má. ²⁵ Bii inei kpasɛ akā ɲa à waa jaɔ ɲɛ, kpasɛu be kaa yəkɔ ku bɔ waju má. ²⁶ Bɛɛbɛ mɔi bii Seetam wa ja do araɛ, bommaɛ á kpɛi nɔ kaa bɔ waju má, á tãi.

²⁷ Inɛ gɔ kaa yəkɔ ku lɔ kpasɛi inɛ iyi í nɛ gbugbã ku coo ile, bii kù jɛ í tako í dɪ lafɛɛ. Amma bii í dũu á yəkɔ ku coo ile.

²⁸ Ntɔ ntɔ an sɔ ɲɛ, alabu do dulum ɲa iyi amanɛ í ce fei, Ilaaɔ á yəkɔ ku cea suuru ku kpa ideu. ²⁹ Amma inɛ iyi á bu Hundei Ilaaɔ, Ilaaɔ kaa kpa idei dulum dii lafɛɛ ajɔ kãma. Dulum dɛɛu á maa wɛɛai hee do ajɔ fei. ³⁰ Jesu í sɔ ɲa bɛɛbɛi si na iyi í jɔ inɛ ɲa à waa ni í nɛ inei inɔɔko.

Idei iyiɛ Jesu do ifɔɛ ɲa

(Cɔ Matie 12:46-50; Luku 8:19-21)

³¹ Nɔi iyiɛ Jesu do ifɔɛ ɲa à to wa à waa leeki waduude. Nɔ à bɛ inɛ gɔ koo kpoo wa. ³² Wee zamaa í buba í kaakoɛ. Nɔi à sɔɔ à ni, cɔ, iyeɛ do ifɔɛ ɲa à wa waduude, à waa kpeɛ. ³³ Nɔi Jesu í jɛ nɲa í ni, yooi í jɛ iyem, nɔ yoo ɲai à jɛ ifɔm ɲa. ³⁴ Nɔ í cɔ inɛ ɲa iyi à buba à kaakoɛu nɔ í ni, inɛi ì jɛ iyem do ifɔm ɲa. ³⁵ Nɔ í ni má, inɛ iyi wa ce idɔɔbii Ilaaɔ fei, lafɛɛi í jɛ ifɔm, wala weɕim wala iyem.

4

Mɔndai woo gbɛ

(Cɔ Matie 13:1-9; Luku 8:4-8)

¹ Nɔi Jesu í lɔsi ku cioa inɛ ɲa idei Ilaaɔ má kəkɔi tenkuu. Nɔ zamaa nla gɔ í naa í tɔtɔɔ siɛ í kaakoɛ ɲɔi í jɔ í gũ akɔi inyiu í buba. Akɔi inyiu í wa si tenkuu nɔ zamaau fei wa leeki itii tenkuu. ² Wa kɔ ɲa si mii nkpɔ do mɔnda. Si bei wa kɔ ɲa si ciou í sɔ ɲa í ni, ³ i

soti i gbɔ mɔnda gɔ ɲa. Mɔkɔ gɔ í fita wa fã dimi. ⁴ Si bei wa fã dimiu, ɲɔi gɔgɔ ɲa à cuku si kpãa, nɔ yei ɲa à naa à jɔɔ. ⁵ Nɔ gɔgɔ ɲa mɔ à cuku si ilɛ iyi í nɛ kuta, tengi bii sãa kù kpɔ. Nɔ í fita bɛ gbakã, amma si bei sãa kù la bɛ, ɲɔi í jò icãɛ kù ba ku mi lɛlɛ. ⁶ Iyi inunu wa ce, ɲɔi í joo nɔ í gbɛ, domi icãɛ kù mi lɛlɛ. ⁷ Gɔgɔ ɲa mɔ à cuku si inɔ agũ ɲa. Nɲi agũ ɲau à dede siɛ à biiɛ, nɔ à ganjiɛ ku bí. ⁸ Nɔ gɔgɔ ɲa mɔ à cuku si ilɛ jiida. Nɲi à fita à la, à bí jiida. Dimi gɔ ɲa à so kuntaa, gɔgɔ ɲa mɔ kita, gɔgɔ ɲa mɔ cɛɔ. ⁹ Iyi Jesu í kpa mɔndau í tã ɲɔi í ni, inɛ iyi í nɛ itɛ iyi á gbɔð ide, ku gbɔ.

*Mii iyi í jò Jesu í ya maa kpa mɔnda
(Cɔ Matie 13:10-17; Luku 8:9-10)*

¹⁰ Waati iyi Jesu í kpa zamaau mɔnda nkɔ í tã ɲɔi í jò inɛ ɲau à nɛ. Nɔ inɛ ɲa iyi à gbɛ bi tɛɛ do mɔcɔ maateiji ɲau à waa beɛɛ yaasei mɔnda ɲau. ¹¹ Nɲi í jɛ ɲa í ni, inɛi Ilaaɔ í jò ì mà asiii bommaɛ ɲa. Amma inɛ ɲa iyi à gbɛ fei à waa gbɔ ideu do mɔndai. ¹² N̄ ya n fɔ ɲa ide do mɔndai ku ba

“Baa bii à cɔ ilu a maà yɛ.

Nɔ baa bii à gbɔ ide a kaa mà yaaseɛ.

Bii kù jɛ beɛɛ aa na a sinda wa bi Ilaaɔ, nɔ Ilaaɔ ku kpa ide i dulum du ɲa.”

*Yaasei mɔndai woo gbɛ
(Cɔ Matie 13:18-23; Luku 8:11-15)*

¹³ Nɲi Jesu í bee ɲa má í ni, debei i kù gbɔ yaasei mɔndau bɛ ɲa? Nɔ beirei aa ce i gbɔ yaasei mɔnda ɲa iyi à gbɛ fei. ¹⁴ Yaaseɛ wee. Mɔkɔu, ide i Ilaaɔi wa fã. ¹⁵ Inɛ gɔ ɲa à yei bei inya ɲa bii ideu i cuku si kpãau. Iyi à gbɔ ideu gbakã Seetam í naa í nyaa hai

si idɔ nɲa. ¹⁶ Bɛɛbɛ mɔi inɛ gɔ ɲa à yɛi bei inya ɲa bii ideu í cuku si ilɛ iyi í nɛ kuta. Iyi à gbɔ ideu gbakã à gbaai do inɔ didɔ. ¹⁷ Amma a kù jò kù ce icã si idɔ nɲa. Inɛ dimi bɛɛbɛ ɲa a ci ya leekí ku kpɛ. Waati iyi ijuukpã do wahala gɔ í naa si ɲa na irii idei Ilaaɔ gbakã, à ya fãsi awɔi. ¹⁸ Inɛ gɔ ɲa mɔ à yɛi bei dimi ɲa iyi à cuku si inɔ agũ ɲa. Anɲai à jɛ inɛ ɲa iyi à gbɔ idei Ilaaɔ, ¹⁹ amma lasabu bututui mii ɲa wa bitandi ɲa. Fia ku bi wa dɛ iju nɲa nɔ à nɛ kɔdɛɛi mii nkpɔ. Mii ɲau bei wa ganji ideu ku ce icɛ si ɲa. ²⁰ Inɛ gɔ ɲa mɔ à yɛi bei dimi ɲa iyi à cuku si ilɛ nɛɛɛ. Iyi à gbɔ idei Ilaaɔ à gbaa nɔ wa so. Si inɔ nɲa inɛ gɔ ɲa à so kuntaa, inɛ gɔ ɲa mɔ kita, inɛ gɔ ɲa mɔ cɔ.

Mɔndai fitila
(Cɔ Luku 8:16-18)

²¹ Nɲi Jesu í sɔ ɲa má í ni, a ci ya má fitila a biiɛ do caka walakɔ a dasi abɛ daayi. Amma si antai taabui à ya lesi. Mà kù jɛ bɛɛbɛ. ²² Mii iyi wa manji fei á fita gbugbãa nɔ asiii ide gɔ mɔ kù wɛɛ iyi a kàa fɔɔ. ²³ Inɛ iyi í nɛ itɛ iyi á gbɔ̀̀ ide, ku gbɔ.

²⁴ Nɲi í sɔ ɲa má í ni, i ce laakai ɲa do ide iyi ì gbɔ ɲa. Si gũa iyi ì wãà̀d kpaasi nɲɛ ɲa, si bei Ilaaɔ á wãà̀d inɛ mɔ nɔ ku kɔ̀̀si má ku re bɛɛbɛ. ²⁵ N̄ wa n sɔ ɲɛi, inɛ iyi í nɛ, nɲui à ya na má, amma inɛ iyi kù nɛ, baa andi iyi í nɛu má à ya gbaai.

Mɔndai kugbɛ iyi wa fita do arɛ

²⁶ Nɲi Jesu í fɔ má í ni, ide iyi aa ka wã̀̀d bommai Ilaaɔ wee. Inɛ gɔ í fã dimi si ikoɛ. ²⁷ Si anyiɛ, baa bii wa sũ walakɔ wa cɔ ilu, alɛ̀̀d daakɔ, waati kãma fei dimiu i fita wa la. Kù mà baa bei wa ce. ²⁸ Ilɛ í ya jò amaaɲɛ ku fitai do arɛ. Í ya ce wuai titã, ku bei ku ce

así nò ku bí. ²⁹ Bii amaaǵeu í j̄la nò a muu do kòoma, domi waatii kumui í to.

*Mòndai dimi keeke iyi à ya kpe mutaadi
(Cò Matie 13:31-32, 34; Luku 13:18-19)*

³⁰ N̄oi Jesu í fò má í ni, mii aa ka wãò bommai Ilaaã. Do m̀nda yoomai aa ka sisiò yaaseε. ³¹ Í yei bei ngboi mutaadi iyi waati iyi à waa gb̄ò, n̄ui í kere í re ngboi mii ku gb̄ε fei si ilε. ³² Amma waati iyi à gb̄ò à tã, n̄ui í ya dede ku la ku re ama j̄i fei. Nò í ya ce amaawò nla nla hee yei ña a maa ce ante si amaawøε ña, nò a wa si j̄j̄iε.

³³ Do m̀nda nk̄pò bεεbei Jesu í kò inε ña si cio, zaka bei à yòkò à gb̄ò. ³⁴ Ci ya s̄ ña ide hai ne m̀nda, amma bii í gbe n̄ju do m̀cøε ña í ya tuse n̄jai fei.

*Jesu í leekí fufu si tenku
(Cò Matie 8:23-27; Luku 8:22-25)*

³⁵ Alε ajò n̄ju, Jesu í s̄ m̀cøε ña í ni, ka bò ice ih̄ò. ³⁶ Iyi à j̄ò zamaau í ne ñoi à lò akòì inyi bii Jesu í tako í wau ku ba a kua ice ajò. Nò akò mmu gò ña m̀ à waa too ña má. ³⁷ N̄oi fufu nla gò í dede, í j̄ò inyi wa lò inò akòu hee í maaì ku k̄ò. ³⁸ Amma Jesu wa sí njoo si anyii akòu, í lesi iriε si lεfεu gò. N̄oi à j̄ũ à beε à ni, M̄εetu, k̀ jεε ide kãma bii à waa bi ka ce nfe? ³⁹ Iyi Jesu í j̄i, ñoi í la si fufuu, nò í s̄ tenkuu í ni, í to bεεbe, i coko. Nò fufuu í leekí nò inyau í coko cau. ⁴⁰ N̄oi Jesu í bee m̀cøε ña í ni, na mii í ce ì j̄ò njo wa mu ñε ña. Mii í ce i k̀ dasim naane ña. ⁴¹ N̄oi njo nla nla wa mu ña nò à s̄ nje à waa ni, inε dimi yoomai ih̄ε, iyi fufu do inyi fei wa jirimæ.

5

*Jesu í jò inε gɔ iyi í ne inei inɔko í ba iri
(Cɔ Matie 8:28-34; Luku 8:26-39)*

¹ Nɔi à to icei tenkuu do ikpa ihɔ si ilei ilui Zerazee. ² Nɔ Jesu í kita wa hai si antai akɔi inyi. Nɔ gbakã inε gɔ iyi í ne inei inɔko í fita wa hai ikpa bi ku si iku ηa wa koo wa *. ³ Bi ku si iku ηai í je ideε. Nɔ wee í ne gbugbã hee í jò inε gɔ kaa yɔkɔ ku dũu, baa do seseε. ⁴ À ya daa si kpεmkpεm, nɔ a dī isεε do seseε amma í ya da seseui nɔ ku cε kpεmkpεm nɔu. Wee, inε gɔ kù ne gbugbã iyi á yɔkɔ ku nɔ. ⁵ Waati kãma fei, dasã do idũ, si aninii iri kuta ηa do bi ku si iku ηai í ya wa ku maa dɔ anu, nɔ ku maa mεε aræε do kuta ηa. ⁶ Iyi í ye Jesu wa hai j̄ij̄i ηai í sei, í koo í gulε si wajuε. ⁷ Nɔi í dɔ anu hee lele í ni, mii í wa aninii awæε, Jesu, awɔ Amai Ilaaɔ. Ilaaɔ í re fei, nɔ ñ wa n tɔæε do iriε, maà wahalam. ⁸ Í fɔ beεbe si na iyi í jò Jesu í ni inei inɔkou kú fita siε. ⁹ Nɔ Jesu í beεε í ni, irei iriε. Nɔi í jeaa í ni, irim nii Zamaa, domi à kpɔ. ¹⁰ Nɔi í tɔɔ Jesu suuru ku maà nyɔ aηa ikpa angule.

¹¹ Wee à ye kusɔɔ gaa ηa à waa je ikpa iri kutau be. ¹² Nɔi inei inɔko ηau à tɔɔ Jesu à ni, jò kaa mu kusɔɔ ηau ihɔ, ku ba ka maa wa be. ¹³ Nɔ Jesu í yɔɔda nηa. Nɔi à fita hai si inεeu à koo à mu kusɔɔ ηau à tale si ηa hai antai iri kutau à dasi inyi nɔ inyi í je ηa. Kukupɔ nηa í to dubu minji (2.000).

¹⁴ Woo degbe kusɔɔ ηau à sa à koo à waa sisi laabaau ideu si ilu nlau do si ilεko ηa. Nɔ inε ηa à fita à bɔ ku cɔ mii iyi í ceu. ¹⁵ Iyi à naa bi Jesu, à ye

* **5:2** bi ku si iku ηa Si waati nηa, si isai kuta ηai à ya si iku ηa.

ine iyi í tako í ne inei inǎoko bututuu í baa si laakæ í dasi jine ña wa buba. Nǎi à bití, njo í mu ña jiida. ¹⁶ Ine ña iyi ideu í ce iju ña à waa sisia ine ña. ¹⁷ Nǎ ine ñau à tǎo Jesu ku fita hai ilei ilu ña.

¹⁸ Waati iyi Jesu wa lǎ akǎi inyiu, ñǎi ine iyi í tako í ne inei inǎoko ñau waa tǎe í ni ku jǎ ñju ku tooe. ¹⁹ Amma Jesu í kǎ. Nǎ í sǎo í ni, bǎ kpasǎe bi ine ña koo sǎ ña mii iyi Lafǎe í ce, do yaase bei í ce araare. ²⁰ Nǎi ine eu í ne, í wasi ku sisia inei ile iyi à ya kpe Ilu Mǎewa ñau mii iyi Jesu í cea ñju fei. Nǎi aña fei à bití jiida jiida. Nǎ Jesu mǎ í dede wa hai be.

*Idei ama inaaboí Zairusi do inaabo iyi í lu ibǎi Jesu
(Cǎ Matie 9:18-26; Luku 8:40-56)*

²¹ Jesu í baa hai ice ikpa ihǎ do akǎi inyiu. Í wa itfi tenkuu be nǎ zamaa nla gǎ í naa í tǎtǎo bi tee. ²² Nǎi ine gǎ í naa bi tee. À ya kpoo Zairusi. Ine ngboi ile bii Zuifu ña à ya ce kutǎtǎoí. Iyi í ye Jesu, ñǎi í seebata si wajue. ²³ Nǎi í tǎe ku sobi ñju í ni, ama inaabom wa bi ku ku. Ñ wa n tǎe, i naa i lesie awǎ, nǎ ku ba iri ku maa wee baani. ²⁴ Nǎi añað Jesu à waa ne. Nǎ zamaa nla gǎ wa tooe hee à waa mantee.

²⁵ Wee si inǎi ine ñau inaabo gǎ í wa be iyi wa ce bǎoí awǎ ku mu hai adǎ maateji wa. ²⁶ Í wahala jiida si awǎi lokotoro nkpǎ hee andi fia iyi í ne fei í jǎo, kù nǎ kù ce baa daama, amma bǎo eu í teese wa kǎosii. ²⁷ Abou í gbǎ laabaauí Jesu wo, ñǎi í jǎ í naa do anyie si inǎi zamaau í lu jaae. ²⁸ Í ce bebei domi í fǎ si idǎe í ni, baa bii jaaei ñ lu an ba iri. ²⁹ Nǎi gbakǎ bǎoí awǎ ku mu eu í leeki. Nǎi í gbǎ fufui baani si arae. ³⁰ Nǎi Jesu í mà gbakǎ iyi gbugbǎ gǎ í fita hai si arai ñju nǎ í sinda wa cǎ zamaau nǎ í ni, yooi í lu

jaaem. ³¹ Nɔi mɔcɔe ɲa à sɔɔ à ni, debei i kù waa ye zamaa iyi wa mantei, nɔ̀ ò waa ni yooi í luɛ?

³² Nɔi Jesu í sinda í cɔ inɛ ɲau ku ba ku ye inɛ iyi í ce bɛɛbɛu. ³³ Nɔi abou wa yaya do njo, domi í mà mii iyi ɲɲu í ce. Nɔi í naa í gule si wajuɛ í sɔɔ ntɔ si mii iyi í ba ɲɲu fei. ³⁴ Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, abooyi, naanɛi í faabaɛ. Koo wɛɛ si laakaɛ, ò ba iri si bɔɔɛu mbɛ.

³⁵ Si bei Jesu wa fɔ ideu, inɛ gɔ ɲa à naa hai kpasɛi Zairusi inɛ ngbou, à sɔɔ à ni, ama inaaboɛu í ku. Maà wahala Mɛetu má. ³⁶ Amma Jesu kù dasi ide ɲɲau. Nɔ́ í sɔ́ Zairusi í ni, maà jò zigie ku da, awɔ de dasi naanɛ. ³⁷ Nɔi í ni inɛ gɔ ku maà si ɲɲu kpasɛi Zairusi wa bii kù je Piɛɛ do Zaaki, do Zãa ifɔi Zaaki. ³⁸ Iyi à to nɔ Jesu í ye zamaa nla gɔ bɛ à waa cã kpokpoo, à waa kpata à waa dɔ́ anu nla nla. ³⁹ Nɔi í lɔ kpasɛu í bee ɲa í ni, na mii í ce ò waa dɔ́ anu bɛɛbɛ ɲa. Na mii í jò ò waa kpata ɲa. Amau kù ku mɛɛ, wa sí njooi. ⁴⁰ Nɔ̀ à waa yaakoɛ. Nɔi Jesu í jò aɲa fei à fita, í gbe baau do iyei amau do mɔcɔ mɛeta ɲa iyi à suu wau, ɲɔi à lɔ bii amau í wa. ⁴¹ Nɔi Jesu í mu awɔi amau í fɔ do feeɛ í ni, talita kumi, waatɔ ama inaabo, dede. Amui, ò sɔɛ. ⁴² Nɔi gbakã ama inaabou í dede nɔ wa nɛ. Í nɛ zakai adɔ́ maateeji. Iyi inɛ ɲau à yɔɔ ɲɔi à biti ntɔ ntɔ. ⁴³ Nɔi Jesu í sɔ́ ɲa í ni a náa ijɛ ku je. Nɔ́ í sɔ́ ɲa má do kugaabu í ni a maà jò inɛ gɔ ku gbɔ ideu.

6

*Inei Nazareti ɲa a kù dasi Jesu naanɛ
(Cɔ Matie 13:53-58; Luku 4:16-30)*

¹ Nɔi Jesu í nɛ hai kpasɛi Zairusi bɛ í bɔ ilu bii í je ama. Nɔ mɔcɔe ɲa à suu. ² Iyi ajɔi kusɔmi í naa

ṅṅai í lṅsi ku sisia inε ṅa ide ile bii Zuifu ṅa à ya ce kutṅtṅṅau. ṅṅai inε nkpṅ nkpṅ í gbṅ ideu nṅ à biti à waa ni, hai iwoi ṅṅu í ba dimii lasabu jiidau bε. Dimii bisi yoomai à mua ṅṅu. Bεirei í ce wa ce dimii maamaakeu ihē. ³ Kù jε woo gbe jii nṅu mbe ya, amai Maariu mεε. Mà kù jε igbāi Zaaki do Zozee, do Zudu do Simṅṅ mbe ba. Nṅ wecīε ṅa a kù wa inṅ nwa ihē? To, lasabu ṅṅu ṅau bei wa ganji ṅa a dasiεṅ naanε. ⁴ ṅṅai Jesu í sṅ ṅa í ni, kù nε bii walii ci ya nε bεεε bii kù jε si ilei ideε do si inṅi inεε ṅa do kpasēε. ⁵⁻⁶ ṅṅai Jesu í biti domi a kù dasiε naanε. Bεεbei kù yṅkṅ kù ce maamaake bε, bii kù jε bṅṅ gṅ ṅa iyi í lesi awṅ nṅ à ba iri.

*Jesu í bε mṅcṅ maateejii ṅau minji minji
(Cṅ Matie 10:5-15; Luku 9:1-6)*

Si anyiε, Jesu í ya maa dabii dabii si ilεko ṅau ku maa sisia inε ṅa idei Ilaaṅ. ⁷ ṅṅai í kpe woo bε maateejie ṅau nṅ í bε ṅa minji minji, í mu ṅṅa gbugbā a leleṅ inei inṅṅko ṅa. ⁸ Í sṅ ṅa í ni, i maà so nkāma si isεεnε ṅṅεu. I maà so ije hee má jε bṅṅ, hee má jε fia, í gbe golo. ⁹ I dasi baata ṅṅε amma i maà kpele ibṅ minji. ¹⁰ ṅṅai í sṅ ṅa má í ni, bii ì to ilu bii ì waa bṅ ṅa, í wa kpasē bii à dasi ṅε hee i koo i nεṅ hai ilu bε ṅa. ¹¹ Bii í jε bii gṅ ṅa inε ṅa a kù gba ṅε hee má jε a gbṅ ide ṅṅε, i fita hai bε ṅa, nṅ í gbugbā ṅṅa irurui baata ṅṅε ṅa ku ba ku jε ṅṅa sεeda iyi kiitii Ilaaṅ á naa si ṅa. ¹² Nṅ mṅcṅ ṅau à nε nṅ à waa waaṅṅa inε ṅa à waa ni a kpaasi idṅ. ¹³ Nṅ à lele inei inṅṅko nkpṅ nkpṅ, nṅ à ya tontṅṅa bṅṅ nkpṅ nkpṅ ikpo si iri. Nṅ à ba iri.

*Idei ikui Zāa woo dasi inyiu
(Cṅ Matie 14:1-12; Luku 9:7-9)*

14 Ilaalu Herodu í gbɔ baauí Jesu, si na iyi í j̀è iriè í fangaa bii fei. Nɔ inɛ gɔ ɲa à nia Jesu, Zãa woo dasi inyiui í j̀í hai si balɛ. Na ɲai í j̀è í nɛ gbugbã wa ceò maamaake. 15 Inɛ gɔ ɲa mɔ à waa nia Jesu, Elii walii nlaí takoui. Nɔ inɛ gɔ ɲa mɔ à waa niaa, ɲɲu mɔ waliíi bei ti tako ɲaui.

16 Amma iyi Herodu í gbɔ ideu ɲai í ni, Zãa woo dasi inyiui. Ǹ j̀è à bu iriè wo. Debei ɲɲui í j̀í hai si balɛ. 17 Mii iyi í j̀è Herodu wa fɔ bɛɛbɛ wee. Hai tako Herodu takæ í ni a mu Zãa a dũu a dasiɛ piisɔ̀ɔ na ku tũ̀ò idɔi Herodiasí. Wee Herodu í tako í so Herodiasí aboi Filipu, ifɔɛ. 18 ɲai Zãa í sɔ̀ɔ í ni, kù s̄ia í gba aboi ifɔɛ i dasi kpašɛɛ. 19 Na ɲai í j̀è Herodiasí wa mu Zãa do idɔ̀akɔ̀. Wa bi ku kpaá amma kù ba kpãa 20 si na iyi í j̀è Herodu í mà bɛɛɛɛi Zãa. Bii wa gbɔ ideɛ idɔ̀ɛ í ya dedei, amma do ɲɲu fei í ya bi ɲɲu ku gbɔ̀. Í mà iyi amanɛ dee deeí nɔ kuwɛɛɛ kù nɛ taale kãma. Na ɲai í j̀è í bii anyiɛ.

21 Do ɲɲu fei, ajɔ ɲɲu gɔ Herodiasí í ba kpãaɛ. Ajɔ ɲɲu Herodu í nya jingau nla nla ku yeò gigii ajɔi kubíɛ. ɲai í kpe akawe nlaɛ ɲa do inɛ ngboi soogɛɛ ɲa, do inɛ ngboi ilei Galilee ɲa fei. 22 ɲai ama inaaboi Herodiasí í lɔ ileu wa jojo, ɲai í d̄ɔa Herodu si do inɛɛ ɲa iyi í kpe wa ɲau fei. ɲai Herodu í s̄ɔ mudɛ̀ɛu í ni, tɔ̀m mii iyi ì bi fei, an muuɛ. 23 Nɔ í gbasi do mii fei í ni, mii iyi ì tɔ̀m fei, an muuɛ, baa bii í j̀ɛ bubui bommam nii. 24 ɲai ama inaabou í koo í bee iyɛɛ í ni, mii í j̀ɔ n tɔ̀ɛ. ɲai iyɛɛ í j̀ɛ í ni, tɔ̀ɛ irii Zãa woo dasi inyiui. 25 ɲai gbakã ama inaabou í naa bi ilaalu í s̄ɔ̀ í ni, ǹ bi i muum irii Zãa woo dasi inyiui nsei nsei si pɛɛnti. 26 Baa do iyi inoi ilaalu í fɔ ntɔ̀ ntɔ̀ fei kù bi ku kɔ̀, si na iyi í j̀è í gbasi do mii

fei si wajui inε njooε ηau. ²⁷ N̄ɔi gbakā í be sooge gɔ koo bù irii Zāa woo dasi inyiu wa. N̄ɔi soogeu í koo í bu irii Zāa wa hai ile piisɔɔ. ²⁸ N̄ɔ í naaɔ wa si p̄erentiu í naa í na ama inaabou. N̄ɔ ama inaabou m̄ɔ í koo í na iyee. ²⁹ Iyi m̄ɔcɔi Zāa ηa à gbɔ iyi í ku, η̄ɔi à naa à soo à koo à suu.

Jesu í wò amanε dubu miu (5.000)

(Cɔ Matie 14:13-21; Luku 9:10-17; Zāa 6:1-14)

³⁰ N̄ɔ woo be maateeji ηa iyi Jesu í tako í be ηau à baa bi t̄ε à waa sisiaa mii ηa iyi aηa à ce fei do cio iyi à k̄ɔ inε ηa si fei. ³¹ N̄ɔ inε ηa à wasi ku naa ku n̄ε hee Jesu do m̄ɔcɔε ηa a k̄ù ba fayai ku j̄ε. Na η̄ɔi í j̄ò í s̄ɔ ηa í ni, i j̄ò ka nya ara nwa ka b̄ɔ ikpa gbabua ku ba i s̄imi keeke ηa. ³² N̄ɔi à j̄ò inε ηau b̄ε, n̄ɔ à koo à l̄ɔ ak̄ɔi inyiu à b̄ɔ ikpa gbabuau. ³³ Amma inε nkp̄ɔ í ȳε ηa waati iyi à waa n̄ε, n̄ɔ à m̄à ηa. N̄ɔi à m̄à tengi bii à waa b̄ɔu. N̄ɔ inε ηa à sei wa do ise hai ilu ηa fei à cua n̄ηa tengi bii à waa b̄ɔu.

³⁴ Iyi Jesu í to wa η̄ɔi í fita hai in̄ɔ ak̄ɔu. N̄ɔ í ȳε zamaa nkp̄ɔu. N̄ɔi í ce araare n̄ηa, domi à ȳei bei angudā ηa iyi a k̄ù n̄ε woo degbe. N̄ɔi í l̄ɔsi ku k̄ɔ n̄ηa si cio nkp̄ɔ. ³⁵ Si bei āl̄ε wa l̄ε, η̄ɔi m̄ɔcɔε ηa à naa bi t̄ε à ni, inyau wee gbabuai, n̄ɔ idū wa dū. ³⁶ Na n̄ηu, da inε ηau a b̄ɔ il̄εko ηa do in̄ɔ ilu ηa iyi à wa am̄εε, ku ba a koo a ra mii iyi aa j̄ε. ³⁷ Amma í s̄ɔ ηa í ni, in̄ε taka n̄ηe i na ηa ije a j̄ε. N̄ɔi à j̄εaa à ni, i k̄ù m̄à baa bii à so fīai ic̄ei cukpa m̄εej̄ɔ, kaa to ka ra n̄ηa p̄̄ε ka na ηa a j̄ε. ³⁸ N̄ɔi Jesu í bee ηa í ni, p̄̄ε feloi ì n̄ε ηa. I koo i c̄ɔ wa. Iyi à koo à c̄ɔ, η̄ɔi à ni, p̄̄ε miui à n̄ε do c̄̄ε minji.

³⁹ N̄ɔ Jesu í s̄ɔ m̄ɔcɔε ηau í ni a j̄ò inε ηau a buba si f̄ɔf̄ɔ t̄ūt̄ūu b̄ε ikā ikā. ⁴⁰ N̄ɔi à buba ikā ikā, tuuba

gɔ ɲa amanɛ ɔ̄ɔ, tuuba gɔ ɲa mɔ amanɛ ciitaa. ⁴¹ Ɲɔi Jesu í so p̄ɛ miuu do c̄ɛ minjiu, nɔ í wu iju lele í saabu Ilaaɔ. Ɲɔi í bububu p̄ɛɛu nɔ í na mɔɔ ɲau a kp̄ɛa zamaau. Nɔ í kp̄ɛ ɲa c̄ɛ minjiu mɔ inɛ fei í ba. ⁴² Aɲa fei à jɛ à yo. ⁴³ Ɲɔi à ko p̄ɛɛ do c̄ɛɛ bubu iyi í gbeu kɔlɔ maateeji í k̄ɔ. ⁴⁴ Inɛmɔkɔ ɲa iyi à jɛ p̄ɛɛu à wɛɛi amanɛ dubu miu (5.000) bàkà inaabo do amu ɲa baasi.

Jesu wa ne si antai tenku

(Cɔ Matie 14:22-33; Zaa 6:15-21)

⁴⁵ Iyi à tã gbakã ɲɔi Jesu í jò mɔɔɛ ɲau à lɔ akɔi inyiu ku ba a takɔɛ a kua ice ihɔ, ikpa Besaida. Iyi à waa ne nɔ í ni zamaau ku ne. ⁴⁶ Waati iyi í jò à ne ɲɔi í koo í gũ iri kuta gɔ ku ba ku ce kutɔɔ. ⁴⁷ Nɔ í wa bɛ hee idũ í koo í dũ, nɔ akɔi inyiu í wa si aninii tenkuu do mɔɔɛ ɲau nɔ Jesu mɔ í wa ile ɲu akã. ⁴⁸ Í yɛ mɔɔɛ ɲau à wa si wahalai ku wai akɔi inyiu, domi fufuu wa kò ɲa. Zakai amɛɛjumá ɲɔi í maai si ɲa, wa ne si antai inyiu wa bi ku cua ɲa. ⁴⁹ Amma waati iyi à yɔɔ wa ne si antai tenkuu ɲɔi à tamaa bei zlii, ɲɔi à waa d̄ɔ anu. ⁵⁰ Aɲa fei à yɔɔ ɲɔi njo wa mu ɲa. Ɲɔi gbakã Jesu í ba ɲa ide ku fɔ í s̄ɔ ɲa í ni, i sũ laakai ɲɛ ɲa. Amui Jesu, i maà ce njo ɲa.

⁵¹ Ɲɔi í lɔ inɔ akɔu í ba ɲa bɛ, nɔ fufuu í leeki. Ɲɔi zigi ɲa fei í da à biti hee, ⁵² domi a kù gbɔ yaasei maamaakei p̄ɛɛu si na iyi í jò idɔ ɲa í le.

Jesu í jò b̄ɔɔ ɲa à ba iri si ilei Genesareti

(Cɔ Matie 14:34-36)

⁵³ Iyi à kua tenkuu à tã ɲɔi à to ilei Genesareti à koo à d̄ɔ akɔ ɲa bi ku leeki. ⁵⁴ Wee inɛ gɔ ɲa à wa bɛ. Iyi Jesu do mɔɔɛ ɲa à fita hai si akɔu gbakã ɲɔi inɛ ɲau à mà Jesu. ⁵⁵ Ɲɔi aɲa fei à sei à waa naaò b̄ɔɔ

ηα wa hai ino ilu ηα. À ya so ηα wai si s̄ε ηα a naaò ηα wa tengi bii à gbò í wau. ⁵⁶ Bii Jesu í to fei, hai ilεko ηα do ilu nla ηα do iko bii inε ηα à waa sũ fei, à ya maa naaò b̄o ηα wai si bantuma bii í wau. N̄oi à ya t̄oε ku j̄ò aηα a lu baa itfi kumbooε. N̄o inε ηα iyi à luu fei à ya ba irii.

7

Dedembai bala ηα (C̄o Matie 15:1-9)

¹ N̄oi Farisi ηα do woo k̄o inε ηα si wooda ḡoηo ηα à naa hai Zeruzalemu n̄o à t̄o t̄o k̄ok̄oi Jesu. ² N̄oi à ye m̄o c̄oε ḡo ηα à waa je do aw̄o riisi, waato a k̄u w̄o si bei à ya ce si dedemba ηα.

³ Wee Farisi ηα do Zuifu ηα iyi à gbe fei, à waa too dedembai bala ηα ηα. Bii k̄u je à w̄o s̄aa s̄aa a ci ya je nḡoηo. ⁴ Beεbe m̄oi, bii à baa hai aja n̄o a k̄u w̄o a ci ya je. Mii nkp̄o nkp̄oi à ya ce má iyi í je dedemba ηα. Mii ηau ḡoηo ηα wee, k̄o fu ku wiε do boonyi do cakai iso nkpa ηα.

⁵ To, si bei Farisi ηα do woo k̄o inε ηα si wooda ηau à ye m̄o c̄o ηau à waa jeò aw̄o riisi ηoi í j̄ò à bee Jesu à ni, na mii í ce m̄o c̄oε ηα a k̄u waa too dedembai bala nwa ηα. Na mii í j̄ò à ya je do aw̄o riisi. ⁶ N̄o Jesu í je ηα í ni, inε ilu muafiti ηα, hai tako Ezai í ce waliiei dee dee na iri n̄ηε waati iyi í k̄o si tiaε í ni,

“Ilaaõ í ni,
Inε ηau ih̄ε à waa ceem b̄εεrei do gele n̄ηu ak̄ã.
Amma id̄o n̄ηa í j̄im.

⁷ Kut̄o iyi à waa ceem ngbei,
Domi woodai amanε ηai à waa k̄o inε ηα si n̄o à waa ni woodam nii.”

⁸ N̄ɔi Jesu í s̄ɔ ɲa má í ni, ì waa j̄ò woodai Ilaaɔ̄ ɲa n̄ɔ ì waa too dedembai amanɛ ɲa.

⁹ Do nt̄ɔ í waa kpa woodai Ilaaɔ̄ ɲai ku ba i s̄asi dedemba ɲɛ ɲa. ¹⁰ Moizi í ni, “i jirima iyeò baa ɲɛ ɲa”. N̄ɔ í ni má, “inɛ iyi wa f̄ɔ laalɔi iyeò baaɛ ɲa, a kpa laf̄ɛɛ.” ¹¹ Amma ɲɛ, ì waa f̄ɔ ide mmu. Ì waa ni inɛ á ȳɔk̄ɔ ku s̄ɔ iyeò baaɛ ku ni fia iyi ɲɲu á sobi ɲa do, ti Ilaaɔ̄i. Fiaui ì waa kpe k̄ɔɔb̄aa ɲa. ¹² N̄ɔ bii inɛ í d̄ɔ b̄ɛɛb̄ɛ, i kaa náa kp̄aa ku sobiò iyeò baaɛ má ɲa. ¹³ B̄ɛɛb̄ɛ, ì waa kpa idei Ilaaɔ̄ ɲa n̄ɔ ì waa too dedemba iyi à j̄ò ɲɛ ɲa. N̄ɔ ì waa ce mii laalɔ nk̄p̄ɔ má iyi í j̄ò dimi b̄ɛɛb̄ɛ ɲa.

*Mii iyi í ya dasi inɛ riisi
(C̄ɔ Matie 15:10-20)*

¹⁴ N̄ɔi Jesu í kpe zamaau má bi t̄ɛɛ ɲai í s̄ɔ ɲa í ni, ɲɛ fei i sot̄i i gb̄ɔ yaasei idem ɲa. ¹⁵ Nk̄ama kù w̄ɛɛ iyi á l̄ɔ do gelei amanɛ ku dasiɛ riisi. Amma iyi á fita hai si id̄ɔi amanɛ, ɲɲui á dasiɛ riisi. [¹⁶ Inɛ iyi í nɛ it̄i iyi á gb̄ɔò ide, ku gb̄ɔ.]

¹⁷ N̄ɔi Jesu í nya ar̄aɛ hai bi zamaau í koo í l̄ɔ kpas̄ɛ. Waati iyi í l̄ɔ kpas̄ɛu ɲai m̄ɔc̄ɔɛ ɲau à beɛɛ yaasei m̄ɔndau. ¹⁸ N̄ɔi í beɛ ɲa í ni, i kù nɛ bisi ɲai? I kù mà ɲa mii iyi á l̄ɔ in̄ɔi amanɛ hai waduude kaa dasiɛ riisi? ¹⁹ Kaa dasiɛ riisi, domi ije kaa l̄ɔ si id̄ɔi inɛ bii kù j̄ɛ si in̄ɔɛ, n̄ɔ ku ȳɔ ku bei ku fita. Jesu í f̄ɔ b̄ɛɛbei ku ba ku s̄ɔ ɲa iyi ije k̄ama kù j̄ɛ ìw̄ò. ²⁰ N̄ɔ í ni má, mii iyi wa fita hai si id̄ɔi amanɛi í ya dasiɛ riisi, ²¹ domi hai si id̄ɔi amanɛi lasabu laalɔ do icu ku ko, do ile ku ce, do inɛ ku kpa, ²² do sakara, do k̄ɔd̄ɛɛ, do in̄ɔ ku k̄ã, do takii, do daa iyi í l̄ɔ zaka, do igu, do funei inɛ ku nya, do faao, do id̄ɔ ku le í ya fita. ²³ Mii laalɔ

ηαυ βε fei hai si idɔi amanɛi wa fita nɔ anɔai à ya dasi inɛ riisi.

Abo dimi mmu ɔɔ í dasi Jesu naanɛ
(Cɔ Matie 15:21-28)

²⁴ Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã ηɔi í dasi kpãa í bɔ ilɛɛkoi Tii, ηɔi í lɔ kpasɛ ɔɔ. Wee kù waa bi inɛ ɔɔ ku mà, amma kaa yɔkɔ ku manji. ²⁵ Abo ɔɔ í wa bɛ, ama inaaboɛ í nɛ inɛi inɔɔko. Iyi í gbɔ Jesu í to wa bɛ gbakã, ηɔi í naa í gule si wajuɛ. ²⁶ Abou í bei í je dimi mmu. A buui Fenisi si ilɛi Siri. Nɔi wa tɔɔ Jesu ku lelea nηu inɛi inɔɔkou hai si amaɛu. ²⁷ Amma Jesu í sɔɔ í ni, jɔ amu ηa a je a yo titã, domi kù sɪa a gba ijei amu ηa a na aja keeke ηa. ²⁸ Nɔi abou í ni, ntɔi Lafɛɛ. Amma baa do nηu fei, aja keeke ηau à ya wa abɛi taabu a maa je buubuui ijei amu ηa iyi wa cuku wa. ²⁹ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, na ide iyi ì fɔu bɛ, nɛ. Inɛi inɔɔkou í fita siɛ mbɛ. ³⁰ Iyi í nyi kpasɛɛ ηɔi í koo í ba amau wa sũ si daayi, inɛi inɔ ikou í fita siɛ tã.

Jesu í jɔ deki ɔɔ í ba iri

³¹ Nɔi Jesu í dede hai ilɛɛkoi Tii í too do Sidɔɔ, í bei í bɔ tenkui Galilee si ilɛ iyi à ya kpe Ilu Mɛɛwa ηau. ³² Iyi í to, ηɔi inɛ ɔɔ ηa à naaɔ deki ɔɔ wa, iyi ci ya yɔkɔ ku fɔ ide sãa sãa, ηɔi à tɔɔ Jesu ku lesiɛ aɔwɔ. ³³ Nɔi Jesu í bɔɔɛ hee bii í jɔ zamaau. Nɔi í dasi amaawɔɛ si itii dekiu, nɔ í tu antɔ, í jɔa si amɛɛ. ³⁴ Nɔ í wu iju lele í jilɛ idɔ í fɔ do fee nηa í ni, efata, waatɔ, cɪ. ³⁵ Nɔi gbakã itii mɔkɔu í cɪ nɔ amɛɛ í tɛ, nɔ í sinti ku fɔ ide dee dee. ³⁶ Jesu í sɔ ηa í ni a maà sɔ inɛ ɔɔ, amma si bei wa sɔ ηau, bɛɛbɛ mɔi anɔ mɔ à wasi ku sɔ inɛ ηa. ³⁷ Nɔi inɛ ηau à biti hee í caa à waa ni,

mii iyi wa ce fei í síai. Í jò baa deki ña à waa gbò ide, iné ña iyi a ci ya yòkò a fò ide wo à waa fò bebei.

8

Jesu í wò amané dubu mée (4.000)

(Cò Matie 15:32-39)

¹ Iyi í ce ajo minji ñoi zamaa nla gò í tətəə bi tée má. Nò wee a kù nē mii iyi aa jē. Nòí Jesu í kpe məcəe ñau í sō ña í ni, ² araarei zamaau ihē wa mum domi ajo mēeta ñnai ihē iyi à wa bi tom, nò sonda kāma kù gbe ñna má. ³ Bii ñ jò à nēò ari aa koo a cuku kpāa, si bei idei iné gò ña í jī. ⁴ Nòí məcəe ñau à beee à ni, iwoi aa ka ba pēe si gbabuau ihē iyi aa jē a yoð. ⁵ Nòí Jesu í bee ña í ni, pēe feloi ì nē ña. Nòí à ni, ara mēejei.

⁶ Nòí Jesu í ni zamaau fei ku buba ile. Nò í so pēe ara mēejeu í bei í saabu Ilaaḍ, nò í bububue í na məcəe ñau a kpē ñna. Nòí à kpēa zamaau. ⁷ Wee à nē cēe keeke gò ña be má. Nòí Jesu í saabu Ilaaḍ má, í bei í ni a kpē ñna, nò à kpē ñna cēe ñau má. ⁸ Nò aña fei à jē à yo. Nòí à naa à ko bubui pēe ña iyi í gbeu kòlò mēeje. ⁹ Jiai iné ñau í to zakai aña dubu mée (4.000). Nòí Jesu í bei í jò iné ñau à nē. ¹⁰ Nòí gbakā í koo í lò akòí inyi do məcəe ña à bò ikpa Daamanuta.

Farisi ña à bi Jesu ku ce maamaake

(Cò Matie 16:1-4)

¹¹ Nòí Farisi gò ña à naa bi Jesu à wasi ku baa kakəə ku ce. À cò laakaē, à təe ku ce maamaake iyi á nyisi iyi gbugbāe hai bi Ilaaḍi wa naa. ¹² Nòí Jesu í jile idəe í ni, na mii í ce inei nsei ñau ihē à waa təəm n ce maamaake. Ntə ntə, n kaa n nyisi ñe maamaake kāma gò. ¹³ Nòí í jò ña í koo í lò akəu do məcəe ña a kua do ice ihō.

*Lefeei Farisi ɲa do ti inɛi Herodu ɲa
(Cɔ Matie 16:5-12)*

¹⁴ Wee mɔcɔɛ ɲau à gbeje ije ku so, pɛɛ akãi à ne si akɔu be. ¹⁵ Ɖɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i ce laakai i nya ara ɲɛ hai bi lefee i Farisi ɲa do ti inɛi Herodu ɲa. ¹⁶ Ɖɔi mɔcɔ ɲau à waa sɔ ɲɛ ide à waa ni, si na iyi í jò a kù ne ijei í jò wa dɔ beɛbe. ¹⁷ Wee Jesu í mà iyi à waa fɔ ɲɔi í ni, na mii í ce ì fɔ ì waa ni ɲa, si na iyi í jò a kù ne pɛɛi. Inɛ mɔ i kù mà ɲa hee nsei? I kù gbɔ yaasei ideu ɲai? I kù ne bisi ɲai? Idɔ ɲɛ mɔ í lei? ¹⁸ Í jò ì ne iju ɲa mɛɛ, i ci ya ye ilu ɲai? I kù ne itfi ɲa ba. I ci ya gbɔ ide ɲai? I ci ya ye gigi ɲai? ¹⁹ Waati iyi ò kpɛã amanɛ dubu miu pɛɛ ara miuu, pɛɛ kɔlɔ feloi búbù iyi í gbeu í ce. Ɖɔi à jɛaa à ni, kɔlɔ maateejii. ²⁰ Ɖɔi Jesu í bee ɲa má í ni, si waati iyi ò bu pɛɛ ara mɛɛjeu ò na amanɛ dubu mɛɛ ɲau, pɛɛ bubu iyi í gbeu kɔlɔ feloi ò kóo ɲa. Ɖɔi à jɛaa à ni, kɔlɔ mɛɛjei. ²¹ Ɖɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i kù gbɔ hee nsei ɲa?

Jesu í jò fɛɛju gɔ í ba iri Besaida

²² Ɖɔi à to ilu gɔ iyi à ya kpe Besaida, nɔ inɛ gɔ ɲa à náaa Jesu fɛɛju gɔ wa, à tɔɔɛ ku luu. ²³ Ɖɔi í mu awɔi fɛɛjuu í bɔdɛ alalai iluu. Ɖɔi í daa antɔ si ijuɛ í lesie awɔ í ni, ò waa ye ngɔgɔ? ²⁴ Ɖɔi fɛɛjuu í cɔ ilu í ni, ò wa n ye amanɛ ɲa à waa ne, amma à yei bei jii ɲa. ²⁵ Ɖɔi Jesu í lea awɔ si iju má. Iyi inɛɛu í cɔ ilu má nɔ í ba wee ɲɲu í ba iri, wa ye ilu wau wau. ²⁶ Ɖɔi Jesu í ni ku ne kpasɛɛ, amma ku maà too do inɔ ilu má.

*Piɛɛ í ni Jesu í je inɛ iyi Ilaã í cica
(Cɔ Matie 16:13-20; Luku 9:18-21)*

²⁷ Ɖɔi Jesu do mɔcɔɛ ɲa à ne ikpa ilu ɲa iyi à wa kɔkɔi Sezaree, si ilei Filipi. Ɖɔi si kpãau í bee mɔcɔɛ

ηα ί ni, yooi ine ηα à ya ni n̄ je. ²⁸ N̄o à jεaa à ni, ine ḡo ηα à ya ni aw̄ou Zãa woo dasi inyii. Ine ḡo ηα m̄o à ya ni aw̄ou Elii walii nlai takoui. Ine ḡo ηα m̄o à ya ni aw̄ou ine ak̄ai walii ηaui. ²⁹ N̄oi Jesu ί bee ηα ί ni, iηe m̄o ni, yooi ì ni n̄ je ηα. N̄oi Piεe ί jεaa ί ni, aw̄ou Kirisii, ine iyi Ilaaã ί cica. ³⁰ N̄oi Jesu ί s̄o ηα do kugaabu ί ni a maà s̄o ine ḡo.

Jesu wa f̄o ideu ikuε do kuj̄e
(C̄o Matie 16:21-28; Luku 9:22-27)

³¹ N̄oi Jesu ί sinti ku s̄o m̄oc̄εe ηau ί ni n̄ηu Amai Amanε, ί gbe n̄ηu ku ce wahala j̄iida. Ine ngbo ηα do ine ngboi woo weei Ilaaã ηα do woo k̄o ine ηα si wooda ηα aa k̄osi n̄ηu a k̄pa n̄ηu, amma n̄ηu á j̄i hai si bale si aj̄o m̄εetasia. ³² Í f̄o ideui s̄aa s̄aa, k̄u singae. N̄oi Piεe ί gb̄aa ί b̄oδε k̄ok̄ole n̄o ί ni ku maà f̄o beεbe. ³³ Amma Jesu ί sinda ί c̄o m̄oc̄εe ηa, n̄o ί la si Piεe ί ni, sekεε hai bi tom, Seetam, domi i k̄u waa ce lasabui Ilaaã, ί gbe ti amanε ηα.

³⁴ Si anyie, ί kpe zamaau do m̄oc̄εe ηa, ί s̄o ηα ί ni, ine iyi wa bi ku toom, ku j̄ò id̄oabiε n̄o ku so j̄i ku gaue ku toom wa. ³⁵ N̄o ine iyi wa bi ku ba kuwεε do id̄oabiε, kaa baa. Amma ine iyi ί nȳo kuwεεε na irim do na laabaau j̄iida, laf̄εε á baa do nt̄o. ³⁶ Aranf̄aani yoomai amanε ί ne bii ί ba amanii andunya fei n̄o ί kua kuwεεε. ³⁷ Mà mii ί wεε iyi amanε á k̄paasiò kuwεεε. ³⁸ N̄o Jesu ί ni má, inei nsei ηα ilu dulum ηai iyi a k̄u leek̄ìò Ilaaã n̄ηu ak̄a. Na n̄ηu, ine iyi wa ce anȳoi amu Amai Amanε, walak̄o wa ce anȳoi idem si waju n̄ηa, amu m̄o an ce anȳoi laf̄εε waati iyi an nyi wa. N̄o waati iyi an nyi wa an nyi wai do amboei Baam do amalekaε ηa aj̄o.

9

¹ Nɔi Jesu í sɔ ɲa má í ni, ntɔ ntɔ, inɛ ɲa iyi à wa ihɛ si nsei, gɔgɔ ɲɲa ɲa aa yɛ bommai Ilaaɗ wa naa do gbugbã a bei a ku.

Arai Jesu í daana

(Cɔ Matie 17:1-13; Luku 9:28-36)

² Si anyii ajɔ mɛɛfa Jesu í kpe Piɛɛ do Zaaki do Zãa í nya ɲa ikã nɔ à koo à gũ iri kuta nla gɔ aɲa duusɔɔ. Si bei à waa cɔɔ ɲɔi à ba araɛ í kpaasi. ³ Nɔi jaɛ ɲa wa daana jiida í fũuta pai pai hee inɛ gɔ kù wɛɛ si andunya ihɛ iyi á yɔkɔ ku fɔ acɔɛ ku fũuta bɛɛbɛ má. ⁴ Si anyiɛ ɲɔi Elii do Moizi à faata wa à waa baa ide ku fɔ. ⁵ Nɔ Piɛɛ í sɔ Jesu í ni, Mɛɛtu, á sĩa ka maa wa ihɛ. Jɔ ka ce ilei acɔ mɛɛta, akã titɛɛ, akã mɔ ti Moizi, akã mɔ ti Elii. ⁶ Wa fɔ bɛɛbei si na iyi í jɔ njo í mu ɲa hee í jɔ kù mà baa bei á ni. ⁷ Nɔi bukɔɔ gɔ í naa í bii ɲa, nɔ hai si bukɔɔu à gbɔ ide ku fɔ gɔ í ni, inɛ ihɛi í jɛ amam, n̄ buu jiida jiida. I ya gbɔ ideɛ ɲa. ⁸ Nɔi gbakã mɔcɔɛ ɲau à cɔ bii fei, nɔ a kù yɛ inɛ gɔ bii kù jɛ Jesu ɲɲu akã do aɲa taka ɲɲa.

⁹ Nɔi à waa kita wa hai iri kutau nɔ Jesu í sɔ ɲa í ni a maà sɔ inɛ gɔ mii iyi à yɛ hee ɲɲu Amaí Amanɛ koo ku nɔ ku jĩ hai si bale má. ¹⁰ Nɔ à jirima ide iyi í sɔ ɲau amma à waa bee ɲjɛ ide à waa ni, yoomai í jɛ inɛ ku ku nɔ ku jĩ má. ¹¹ Nɔ à bee Jesu à ni, na mii í ce woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau à ní Elii á tako Kirisi ku naa. ¹² Nɔi í jɛ ɲɲa í ni, ntɔi Eliii á tako ku naa ku teese mii fei sãa sãa. Amma kukɔi idei Ilaaɗ í ni má, inɛ ɲa aa kpã Amaí Amanɛ iju jiida nɔ a dondaɛ, mà iboi. ¹³ Amma n̄ wa n sɔ ɲɛ iyi Elii í naa tã, nɔ inɛ ɲa à wahalɛ bei à bi, si bei kukɔi idei Ilaaɗ wa fɔ.

*Jesu í faaba ama gə iyi í ne inei inəko
(Cə Matie 17:14-21; Luku 9:37-43a)*

¹⁴ Waati iyi Jesu do məcə mɛeta ɲau à waa to wa kəkəi məcə bubu ɲau, ɲəi à ye zamaa nla nla gə í kaako ɲa, do woo kə inɛ ɲa si wooda gə ɲa iyi à waa ba ɲa kakəə ku ce. ¹⁵ Iyi inɛ ɲau à ye Jesu gbakā à biti nə à sei à koo à coo fə. ¹⁶ Ɗəi Jesu í bee məcəɛ ɲa í ni, kakəəi mii ì waa ce inɛ̀ ɲa. ¹⁷ Ɗəi si inəi zamaau inɛ akā í jɛaa í ni, Mɛetu, ñ naaɛ ama inɛməkəm wa si na iyi í jə́ í ne inei inəko iyi í jə́ ci ya fə ide. ¹⁸ Waati iyi í dede siɛ fei í ya kəkɛɛ ilɛi nə gɛlɛɛ ku ce antə foko ku maa ɲə inyi nə ku kasām. Wee ñ tə məcəɛ ɲa a leleaa, amma a kù yəkə. ¹⁹ Ɗəi Jesu í sɔ ɲa í ni, inɛ hai dasi naanɛ ɲa, hee waati yoomai an maa n wa inə nɲɛ. Ma hee waati yoomai an maa n temuad ɲɛ. I naam amau wa ihɛ ɲa. ²⁰ Nə à naaɛ wa. Iyi amau í ye Jesu gbakā, ɲəi inei inəkou í yayaɛ do gbugbā, nə amau í cuku ilɛ wa bimbili í ce antə foko si gɛlɛɛ. ²¹ Nə Jesu í bee baɛɛ í ni, hai waati yoomai inei inəkou ihɛ í muu. Ɗəi baau í jɛaa í ni, hai waati iyi í wɛɛ keekei. ²² Nə inei inəkou í ne dɔ̀nɛɛi ku dasiɛ inə inai walakə inə inyi ku ba ku kpaa. Amma, bii aa yəkə i ce ngəgə, ce araare nwa, i sobi wa. ²³ Ɗəi Jesu í sɔ́ í ni, ì ni bii an yəkə wó. Inɛ iyi í dasi naanɛ á yəkə ku ce fei ndɛɛ. ²⁴ Ɗəi gbakā baai amau í dɔ́ anu nla gə í ni, ñ dasi naanɛ. Sobim ku ba n maà n sika si naanɛ ku dasim.

²⁵ Iyi Jesu í ye akpəi inɛ ɲau wa kɔ̀si à sei à waa naa bi ti nɲu ɲəi í lasi inei inəkou í ni, awə iyi ì ya dasi inɛ dekí ku məngə ide ku fə, amui ñ ni, fita si amau nə i maà nyi wa siɛ má. ²⁶ Ɗəi inei inəkou í dɔ́ anu nə í yaya amau do gbugbā í bei í fita. Ɗəi amau

í kasãm hee inε nkpɔ́ í ni í kui. ²⁷ Amma Jesu í mu awɔε í dedeε nɔ́ amau í leekí.

²⁸ Si anyiε Jesu í lɔ́ kpasẽ ɔ́, nɔ́ do mɔ́cɔε ɔ́a aɔ́a duusɔ́. Nɔ́i mɔ́cɔε ɔ́au à beεε à ni, na mii í ce awa a kù yɔ́kɔ́ a kù lele inεi inɔ́kɔ́. ²⁹ Nɔ́i Jesu í je nɔ́a í ni, do kutɔ́ nɔ́u akãi aa yɔ́kɔ́ i nyaò dimii inεi inɔ́kɔ́u be ɔ́a.

Jesu í nyi wa fɔ́ idei ikue do kujɛ má
(Cɔ́ Matie 17:22-23; Luku 9:43b-45)

³⁰ Si anyiε, Jesu do mɔ́cɔε ɔ́a à ne hai be nɔ́ à koo à dabii dabii si ilei Galilee. Wee Jesu kù bi inε ɔ́a a mà bii nɔ́u í wa, ³¹ domi wa kɔ́ mɔ́cɔε ɔ́au si cio nɔ́ í sɔ́ ɔ́a í ni, aa mu amu Amai Amanε a daa inε ɔ́a si awɔ́. Aa kɔ́am, amma si aɔ́ mɛetasia an jɛ hai si bale má. ³² Amma mɔ́cɔε ɔ́au a kù gbɔ́ yaasei ideu, nɔ́ à waa ce nɔ́i ku beεε.

Yooi í je inε ngbo
(Cɔ́ Matie 18:1-5; Luku 9:46-48)

³³ Nɔ́i à to wa Kaperanumu. Waati iyi à to kpasẽ nɔ́i Jesu í beε mɔ́cɔε ɔ́a í ni, kakɔ́i mii ì waa ce wa si kpãau be ɔ́a. ³⁴ Nɔ́i à coko, domi hai kpãa à waa ce kakɔ́ wai aɔ́a duusɔ́ a ba a mà inε iyi í je inε ngbo. ³⁵ Nɔ́i Jesu í buba, nɔ́ í kpe amanε maateeki ɔ́au í sɔ́ ɔ́a í ni, inε iyi wa bi nɔ́u ku je inε sinte, lafɛ́ei á je inεi ankãanyii inε fei nɔ́ ku je woo ce icei inε fei. ³⁶ Nɔ́i í so ama keeke ɔ́ í leekíε si anini nɔ́a, nɔ́ í so amau si ikpae, í bei í sɔ́ ɔ́a í ni, ³⁷ inε iyi í gba ama keeke bei inε ihẽ na irim, amui í gba. Inε mɔ́ iyi í gbam, kù je amu akãi í gba, inε iyi í bεm wai í gba.

Inε iyi kù je mbεε nwa inε nwai
(Cɔ́ Luku 9:49-50)

³⁸ N̄ɔi Zãa í s̄ɔɔ í ni, M̄ɛtu, à ye in̄e ḡɔ iyi í ya maa lele in̄ei in̄ɔko ña do irīe, n̄ɔ à k̄ɔa domi kù waa toōe kù je in̄e nwa. ³⁹ Amma Jesu í jeaa í ni, i maà k̄ɔa ña. In̄e ḡɔ kaa ȳɔk̄ɔ ku ce maamaake do irim n̄ɔ bii í tekēe gbakã ku f̄ɔ laal̄om má. ⁴⁰ Do nt̄ɔ, in̄e iyi kù je mb̄ēe nwa in̄e nwai. ⁴¹ Nt̄ɔ nt̄ɔ, in̄e iyi í mu n̄ɛ in̄yi ku m̄ɔ na irim, si na iyi í j̄ò ì je titom ña, laf̄ɛ̄e kaa kua ribāe pai.

Idei dulum

(C̄ɔ Matie 18:6-9; Luku 17:1-2)

⁴² N̄ɔi Jesu í s̄ɔ ña má í ni, in̄e iyi í dasi in̄e akã̄i ama keeke ña iyi à dasim naaneu ih̄e kurara, í tia a ð̄ia laf̄ɛ̄e al̄ɔ ḡɔ si k̄ɔ̄e, n̄ɔ a s̄ɔsie si tenku. ⁴³ Bii í je aw̄ɔ akã̄ei wa dasīe kurara, buu. Á tia i l̄ɔ si kuw̄ēe iyi ci ya tã do aw̄ɔ akã̄ do iyi aa n̄e aw̄ɔ minji fei n̄ɔ i l̄ɔ si in̄yai wahala si ina iyi ci ya ku. [⁴⁴ Tengi b̄e kokoo ku ñɔ ara ña a kaa ku n̄ɔ inau m̄ɔ kaa ku.] ⁴⁵ Bii í je kute akã̄ei wa dasīe kurara, buu. Á tia i l̄ɔ si kuw̄ēe iyi ci ya tã do kute akã̄ do iyi aa n̄e kute minji fei n̄ɔ i l̄ɔ si in̄yai wahala. [⁴⁶ Tengi b̄e kokoo ku ñɔ ara ña a kaa ku n̄ɔ inau m̄ɔ kaa ku.] ⁴⁷ N̄ɔ bii í je iju akã̄ei wa dasīe kurara, nyaa. Á tia i l̄ɔ si bommai Ilaāɔ do iju akã̄ do iyi aa n̄e iju minji fei n̄ɔ i l̄ɔ si in̄yai wahala. ⁴⁸ Tengi b̄e kokoo ku ñɔ ara ña a kaa ku n̄ɔ inau m̄ɔ kaa ku.

⁴⁹ Nt̄ɔ nt̄ɔ si bei à ya f̄asi in̄a fei imu, b̄ēēe m̄ɔi in̄e fei à ye ijuukpã iyi í ye bei ina ku c̄ɔ laakae.

⁵⁰ Imu mii n̄cēei, amma bii did̄ɔi imu í ku, mii aa dasi i j̄ò ku ð̄ɔ má ña. ⁵¹ In̄e fei í s̄ia i ye bei imu ña, i maa gb̄ɔ si n̄je ña.

10

*Jesu wa fɔ ideɪ nɟe ku kɔi abo do mɔkɔ
(Cɔ Matie 19:1-12; Luku 16:18)*

¹ Nɔi Jesu í nɛ hai bɛ í bɔ ilɛi Zudee. Si anyie nɔ í kua í bɔ ikpa icei idoi Zuudɛɛ. Nɔi zamaa gɔ í tɔtɔ kɔkɔɛ má, nɔi í lɔsi ku kɔ nɟa si cioi ideɪ Ilaaɔ si bei í nɛ dɔɔnɛɛi ku ce.

² Nɔi Farisi gɔ nɟa à naa bi tɛɛ ku ba a cɔ laakae, nɔ à beɛɛ bii í jɛ amane í nɛ kpãa ku kɔsi aboɛ. ³ Nɔi Jesu í jɛ nɟa í ni, si ideu bɛ, wooda yoomai Moizi í kɔ nɟɛ wo. ⁴ Nɔi à ni, Moizi í ni, bii ì waa kɔsi aboɛ aa ceaa tiai nɟe ku kɔ i bei i kɔsiɛ. ⁵ Nɔi Jesu í sɔ nɟa í ni, na idɔ ku le nɟɛi í jɔ Moizi í kɔ nɟɛ bɛɛbɛ. ⁶ Amma hai sinte, waati iyi Ilaaɔ í taka andunya, í ce inɛmɔkɔi do inaabo. ⁷ Na nɟu, mɔkɔ á jɔ iyeɔ baaɛ nɔ nɟu do aboɛ a maa wɛɛ ⁸ nɔ aɟa minji fei a baa a jɛ ara akã. Si bɛɛbɛ a kù jɛ aɟa minji má, ara akã dei à jɛ. ⁹ Na nɟu, amane ku nɛ ku fɛɛfɛ mii iyi Ilaaɔ í tɔtɔ.

¹⁰ Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã nɔi à bɔ kpasɛ nɔ mɔcɔɛ nɟau à waa beɛɛ ide si ide akãu má. ¹¹ Nɔi Jesu í sɔ nɟa í ni, inɛ iyi í kɔsi aboɛ nɔ í so mmue dulum nii í ce bi abo sinteu si na iyi í jɔ í ce sakara. ¹² Bɛɛbɛ mɔi bii inaabo í kɔ mɔkɔɛ nɔ í so mɔkɔ titɔ í ce sakarai.

*Jesu í weea ama keeke nɟa
(Cɔ Matie 19:13-15; Luku 18:15-17)*

¹³ Nɔi inɛ nɟa à gbã ama keeke nɟa à naaa Jesu wa ku lu nɟa. Amma mɔcɔɛ nɟau à waa lasi inɛ nɟa iyi à naaɔ nɟa wa. ¹⁴ Iyi Jesu í yɛ mii iyi à waa ceu, nɔi idɔɛ í kɔ, í sɔ nɟa í ni, í jɔ amu nɟau a naa bi tom, i maà ganji nɟa. Domi Ilaaɔ í jɛ ilaalui inɛ nɟa iyi à jɔ nɟa. ¹⁵ Ntɔ ntɔ, inɛ iyi kù waa sũa Ilaaɔ iri ilɛ bei ama keeke, Ilaaɔ kaa

je ilaalui lafɛɛ pai. ¹⁶ Nɔi í so amu ηau si ikpae í lesi anja fei awɔ, nɔ í wee nja.

Idei ilu fia gɔ

(Cɔ Matie 19:16-30; Luku 18:18-30)

¹⁷ Nɔi Jesu í dasi kpãa. Iyi wa ne, ηɔi ine gɔ í sei wa í naa í gule si wajuɛ í ni, Mɛɛtu, awɔ ine nɛɛɛ, mii an ce n bað kuwɛɛ hai tã. ¹⁸ Nɔi Jesu í beɛ í ni, na mii í ce ì waa kpem ine nɛɛɛ. Ine gɔ kù wɛɛ iyi í je nɛɛɛ bii kù je Ilaaɔ nju akã. ¹⁹ Ì mà sãa sãa mii iyi wooda í ni. Mii iyi wooda í ni wee, maà kpa ine, maà ce sakara, maà ce ile, maà jea ine gɔ sɛɛda ibo, maà takii ine gɔ, jirima iyeð baɛɛ. ²⁰ Nɔ ineɛu í ni, Mɛɛtu, ñ wa n jirima iyi be fei tã hai keekem. ²¹ Nɔi Jesu í cɔ ineɛu do kubi nɔ í ni, í gbeɛ mii akã. Koo í ta mii iyi ì ne fei nɔ i kpɛa ilu are ηa fia. Bii ì ce beɛbe aa ba amani jiiida lelei Aɔ. Si anyie nɔ i naa i toom. ²² Ide iyi Jesu í fɔu kù dɔa ineɛu si. Nɔ si bei í je ilu amani nla nla ηɔi í sinda wa ne do inɔ ku fɔ.

²³ Nɔi Jesu í cɔ ine ηa iyi à kaakoɛu nɔ í sɔ mɔcɔɛ ηa í ni, á gaabu hee ku caa ilu fia ku jesi Ilaaɔ ku je ilaalue. ²⁴ Nɔi mɔcɔ ηau à biti do ide iyi Jesu í fɔu. Nɔ Jesu í ni má, kpaasim ηa, á gaabu hee ku caa ine ku jesi Ilaaɔ ku je ilaalue. ²⁵ Í faalaa kpookpo ku lɔ si iwoi abɛɛ do iyi ilu amani á jesi Ilaaɔ ku je ilaalue. ²⁶ Nɔi mɔcɔɛ ηau à biti hee í caa nɔ à bee nje à waa ni, bii beɛbei nɔ yooi á ba faaba. ²⁷ Nɔi Jesu í cɔ ηa tii, nɔ í ni, bi amanɛ ηai kaa ce, amma bi Ilaaɔ á ce, domi Ilaaɔ ci ya mɔngɔ ngɔgɔ.

²⁸ Nɔi Piɛɛ í sɔɔ í ni, wee, à jò mii fei tã à waa tooɛ. ²⁹ Nɔi Jesu í ni, ntɔ ntɔ, ine iyi í jò kpasɛɛ wa, walakɔ igbãɛ ηa walakɔ ifɔɛ ηa walakɔ weɔɛɛ ηa, walakɔ iyeð baɛɛ, walakɔ amaɛ ηa, walakɔ ikoe ηa na irim do na

laabaau jiidau, ³⁰ baa hai si andunyau ihē á ba mii ηau be fei ikō cīō. Á ba kpasē ηa, do igbā do ifō ηa do wecī ηa, do iye ηa, do amu ηa, do iko ηa, nō si antae á ba wahala mō má. Nō ala á ba kuwεε iyi ci ya tā. ³¹ Amma ine ηa iyi à je inei waju ηa si nsei, nkpō nηa á na ku je inei anyi ηa nō inei anyi ηa mō aa na a je inei waju ηa.

Jesu wa fō ide ikuε do kujīε isε gbεetasia
(Cō Matie 20:17-19; Luku 18:31-34)

³² Nō Jesu do mōcεe ηa à dasi kpāa má, nηu takae wa cua nηa. À waa bō Zeruzalemu. Nōi njo í mu mōcεe ηau nō ine mmu ηa iyi à waa too anyi nηau, zigi nηa í da. Nōi Jesu í nya mōcō maateejī ηau ikā í lōsi ku sō ηa mii iyi á na ku ba nηu. ³³ Í ni, wee à waa bō Zeruzalemu. Bei aa mu amu Amai Amanε a dasim awōi ine ngboi woo weei Ilaaō ηa do woo kō ine ηa si wooda ηa. Aa ye taalem a ni a kpam. Si anyie nō a dasim si awōi dimi mmu ηa, ³⁴ aa yaakom nō a tusim antō, aa tεem kpōtō, nō a kpam. Nō si ajō mεetasia an jī má hai si bale.

Kutōi Zaaki do Zāa
(Cō Matie 20:20-28)

³⁵ Nōi Zaaki do Zāa, amai Zebedee ηa, à bō bi Jesu à sōō à ni, Mεetu, à waa bi i ce nwa mii iyi à waa tōεe. ³⁶ Nō í bee ηa í ni, mii ì bi n ce nηe ηa. ³⁷ Nōi à jεaa à ni, waati iyi aa na i je bomma do amboe, jō ka buba ine akā awō nηεε, ine akā mō awō cangae. ³⁸ Nō Jesu í ni, i kù mà mii iyi ì waa tōm ηa mōm. Aa yōkō i temuadō ijuukpā iyi an ye ηa? Zaka bei ine ηa aa kpām iju á caa. Aa jesi aa ce nηe dimie ηa? ³⁹ Nō à ni aηa aa yōkō. Nō í sō ηa má í ni, ntōi, aa ye ijuukpā iyi an ye ηa. Zaka bei ine ηa aa kpām iju, beεbei aa

cea inɛ mɔ. ⁴⁰ Amma kù jɛ amui an cica inɛ ɲa iyi aa buba canga do nɲɛm. Bi ku bubau bɛ, inɛ ɲa iyi à cea sɔɔluɛ, aɲai aa buba si.

⁴¹ Nɲi mɔcɔ mɛɛwa ɲau à gbɔ ideu nɔ idɔ nɲa í kɔ̀dò Zaaki do Zãa. ⁴² Nɲi Jesu í kpe ɲa í ni, inɛ mɔ ì mà ɲa si andunya ihẽ ilaalu ɲa à ya maa taa inɛ nɲa ɲa gbugbãi. Nɔ inɛ ngbo ɲa mɔ a maa nyisi yiiko nɲa. ⁴³ Amma bi tu ɲɛ ka ce bɛɛbɛ. Inɛ nɲɛ iyi wa bi nɲu ku jɛ inɛ ngbo, nɲui á jɛ woo ce nɲɛ icɛ. ⁴⁴ Bɛɛbɛ mɔi inɛ iyi wa bi nɲu ku jɛ woo cua nɲɛ, nɲui á jɛ arui inɛ fei. ⁴⁵ Bɛɛbɛ mɔi baa amu Amaí Amanɛ n kù naa inɛ ɲa a ceem icɛ, amma amui an ce nɲa icɛ, nɔ n na kuwɛɛm n yaò inɛ nkpɔ hai si dulum.

*Jesu í j̀d̀ fɛɛju gɔ iyi à ya kpe Baatimee í yɛ ilu
(Cɔ Matie 20:29-34; Luku 18:35-43)*

⁴⁶ Si isɛɛnɛu Jesu do mɔcɔɛ ɲa à to Zeriko nɔ à waa fita hai bɛ. Waati iyi à waa fitau zamaa nla gɔ wa too ɲa. Wee fɛɛju woo bara gɔ iyi à ya kpe Baatimee, amai Timee, wa buba it̄i kpãa wa bara. ⁴⁷ Iyi í gbɔ à ni Jesu inɛi Nazaretiui wa lɔ, ɲi í wasi ku dɔ anu wa ni, Jesu, tɔkui Davidi, ce araarem. ⁴⁸ Nɔ inɛ nkpɔ wa la siɛ à waa ni ku koko. Amma béi à waa ni ku cokou, bɛɛbɛ mɔi í ya dɔ anu hee lele ku maa ni, tɔkui Davidi, ce araarem. ⁴⁹ Nɲi Jesu í leek̄i í ni a kpoo wa. Nɔ à kpe fɛɛjuu wa à sɔ̀d̀ à ni, màà j̀d̀ inɔɛ ku fɔ, dede wa. Jesu wa kpeɛ. ⁵⁰ Nɲi fɛɛjuu í nyɔ kumbooɛ í dede gbakã í koo bi Jesu. ⁵¹ Nɔ Jesu í beɛɛ í ni, mii ì bi n ceeɛ. Nɲi fɛɛjuu í jɛaa í ni, Mɛɛtu, ò bi n yɛ ilui. ⁵² Nɔ Jesu í sɔ̀d̀ í ni, koo. Naanɛɛ í faabaɛ.

Nɲi gbakã í yɔkɔ í yɛ ilu, nɔ í too Jesu si isɛɛnɛu.

11

Jesu wa lo ino ilu Zeruzalemu

(Cɔ Matie 21:1-11; Luku 19:28-40; Zāa 12:12-19)

¹ Jesu do mɔcɔe ŋa à maai Zeruzalemu wa. À wa tengii Betifaze do Betani, nɔ à to Geetei Olivie ŋau. Nɔi Jesu í be mɔcɔ minjie gɔ ŋa, ² í sɔ ŋa í ni, i bɔ ilu iyi í wa waju nɛu be. Bii ì lo iluu gbakã ŋa aa ye ama gbankɛɛe gɔ wa so be iyi inɛ gɔ kù gũu titã. I fũu nɔ i naam wa ihɛ ŋa. ³ Bii inɛ gɔ í bee ŋe í ni, na mii í ce ì waa fũu ŋa, i ni Lafɛi í ne bukaatae nɔ á sindo wa ihɛ nsei.

⁴ Iyi Jesu í fɔ beɛbe í tã ŋoi inɛ ŋau à koo. Nɔ à ba ama gbankɛɛu wa so si andei ile gɔ itĩ kpãa, ŋoi à fũu wa. ⁵ Nɔ si inɔi inɛ ŋa iyi à wa beu inɛ gɔ ŋa à bee ŋa à ni, mii ì waa ce be ŋa. Beirei í ce ì waa fũ ama gbankɛɛu ŋa. ⁶ Nɔi à je nɛa si bei Jesu í fɔu wo. Nɔ inɛ ŋau à jò à nɛð. ⁷ Nɔi à naaa Jesu ama gbankɛɛu wa. Nɔ à té si ibɔ nɛa ŋa Jesu í bei í gũ antae í buba si. ⁸ Nɔi inɛ nkpɔ gɔ ŋa à te jaae nɛa ŋa si kpãa, inɛ gɔ ŋa mɔ à da wua ŋa wa hai iko ŋa à waa tɔɔ si kpãau. ⁹ Inɛ ŋa iyi à waa cua Jesu do inɛ ŋa iyi à waa tooe fei à wasi ku dɔ anu à waa ni, à waa saabuɛ. Aɔ Lafɛe ku weeɛ, awɔ iyi ì waa naa do irie*. ¹⁰ Ilaaɔ ku weea bomma iyi wa naa. Ku weea bommai Davidi, bala nwa. Ka saabu Ilaaɔ hee lele.

¹¹ Nɔi Jesu í to Zeruzalemu, í koo í lo bantumai kpasɛi Ilaaɔ. Nɔi í cɔ mii fei í kaakoɛ. Iyi í ye idũ wa dũ ŋoi í bɔ Betani do mɔcɔ maateeji ŋau.

Jesu í ceekpe j̄i ndii figi

(Cɔ Matie 21:18-19)

* **11:9** à waa saabuɛ do feei gɛɛki hozanai à ya ni.

¹² Iju kumáε Jesu do mǎcǎε ηα à waa ne hai Betani ku ba a bǎ Zeruzalǎmu má. Nǎi ari wa kpa Jesu. ¹³ Nǎ í hǎnnε jǎi ndii figi gǎ do wuaε ηα. Nǎi wa bǎ ku cǎ mà á ba siε iso. Amma iyi í to kǎkǎε í ba wee wua ηai fei domi kù je waatii kusoi figi. ¹⁴ Nǎi í sǎ jǎi nǎu í ni, ine gǎ kaa je isoε má ajǎ kǎma.

Nǎ mǎcǎε ηau à gbǎ ideu.

Jesu í wa bantumai kpasǎi Ilaaǎ

(Cǎ Matie 21:12-17; Luku 19:45-48; Zǎa 2:13-22)

¹⁵ Waati iyi à to Zeruzalǎmu Jesu í bǎ bantumai kpasǎi Ilaaǎ. Nǎ í lǎsi ku lele woo ta iwǎ ηα do woo ra iwo ηα iyi à wa bε. Í fuka fuka taabui woo kpaasi fia ηα do kitǎi woo ta ankasiidi ηα. ¹⁶ Kù je ine kǎma ku so aso gǎ si inǎ bantumai kpasǎi Ilaaǎ bε. ¹⁷ Nǎi í sinti ku kǎ ine ηau si cio í ni, à kǎǎ à ni, Ilaaǎ í ni ilei nǎu ile bi ku tǎǎi ine fei á je. Amma inε wee ì coo bi ku tǎtǎǎi ile ηα.

¹⁸ Iyi ine ngboi woo weei Ilaaǎ ηα do woo kǎ ine ηα si wooda ηau à gbǎ ideu bε, ηǎi à waa de kpǎa iyi aa kpaǎ Jesu, domi à waa ce njoε si na iyi í jǎ zamaau fei í biti do saabui cioε.

¹⁹ Iyi aλε í le ηǎi Jesu do mǎcǎε ηα à fita hai inǎ iluu.

Idei Jesu do jǎi ngbε

(Cǎ Matie 21:20-22)

²⁰ Nǎi à waa lǎ daakǎ, nǎ à ye jǎi ndii figiu í gbε hee do icǎε ηα fei. ²¹ Wee Piεε wa ye gigii miu ηα iyi í tako í ceu, ηǎi í sǎ Jesu í ni, Mεεtu, cǎ jǎi iyi ì ceekpeu í gbε. ²² Nǎi Jesu í sǎ mǎcǎε ηα í ni, i dasi Ilaaǎ naane ηα. ²³ Ntǎ ntǎ, bii ine gǎ í sǎ iri kutau ihǎ í ni, dede hai bε i koo i dasi tenku nǎ kù waa sika sika si idǎε, bii í dasi naane, bεεbε mǎi á ce. ²⁴ Na iyi ihǎi ñ wa n sǎ ηε, miu iyi ì waa tǎ si kutǎ nηε fei, i dasi naane

iyi ì baa tã ña nɔ bɛɛbɛ mɔi á ce ñɛɛ. ²⁵ Waati iyi ì dede ì leekí ì waa bi i ce kutɔɔ ña, bii ì nɛ ide gɔ do inɛ gɔ ña i kpa idei kurara iyi í wa si gãmɛi inɛdò ña titã ku ba Baa ñɛɛ mɔ iyi í wa lele ku kpa idei dulum du ñɛ. [²⁶ Amma bii inɛ taka ñɛɛ i kù waa kpa idei kurara iyi inɛ ña à ce ñɛɛ, Baa ñɛɛ mɔ iyi í wa lele kaa kpe idei kurara ñɛɛ.]

Hai iwoi yiikoi Jesu wa naa

(Cɔ Matie 21:23-27; Luku 20:1-8)

²⁷ Nɔi à nyi à bɔ Zeruzalɛmu má. Iyi Jesu wa dabii si bantumai kpasɛi Ilaaɔ ñɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ñau do woo kɔ inɛ ña si wooda ñau do inɛ ngbo ñau à naa bi tɛɛ, ²⁸ à bɛɛ à ni, mii ña iyi ì waa ceu ihɛ, yooi í naɛ kpãa iyi ì waa coodò. Do yiikoi yooi ì waa coodò. ²⁹ Nɔi Jesu í jɛ ñɛa í ni, amu mɔ an bee ñɛ ide gɔ. Bii ì yɔkɔ ì jɛɛm ña, an sɔ ñɛ inɛ iyi í nam yiiko ñ wa n ceò mii ñau ihɛ. ³⁰ Hai iwoi Zãa í ba yiiko iyi í dasiò inɛ ña inyi. Hai bi Ilaaɔ de, ma hai bi amanɛ ña. I jɛɛm ña. ³¹ Nɔ à busi ñɛ à waa ni, beirei aa ka jɛaa. Nɛi nɔɔ, bii à jɛaa à ni hai bi Ilaaɔi, á bee wa beirei í ce a kù dasi Zãa naanɛ. ³² Bii à nɔ à ni hai bi amanɛ ñai, to. Wee à fɔ bɛɛbɛi si na iyi í jò à waa ce nɔi zamaau, domi zamaau fei í jɛsi iyi Zãa waliiii kam kam. ³³ Nɔi í jò à jɛa Jesu à ni, a kù mà. Nɔ Jesu mɔ í sɔ ña í ni, to, debɛi amu mɔ, n kaa n sɔ ñɛ yiikoi inɛ iyi ñ wa n ceò mii ñau ihɛ.

12

Mɔndai gaanɔɔma laalo ña

(Cɔ Matie 21:33-46; Luku 20:9-19)

¹ Si anyii ñɛu, Jesu í lɔsi ku sɔ ña ide do mɔnda. Í ni, inɛ gɔ í ce ikɔɛ, í lɔ si j̄i ndii rezɛɛ ña nɔ í ce kaa í

kaakoεδ. Nε ί ce bi ku fε inyii isoe. Nε ί cā tafa bii ku degbe ikou. Nεi ί so gaanεma ηa ί dasi ηa si ikou a maa logooε, ί bei ί bε ilu koo kpe be. ² Waati iyi jii nεu ί so ί to ku ka ηai ί be woo ce ice gε bi gaanεma ηau koo gba iyi ί je ti ηηu wa. ³ Nεi à muu à cāa nε à leleε ί ne awε ngbe. ⁴ Nε ilu ikou ί be woo ce ice mmu má bi tu ηa. Nεi à bu ηηu mε nε à cāa si irie. ⁵ Nε ί be amanε meetasia nε à cāa à kpa. Bebei à cea ine nkpe má. À cā ine gε ηa nε à kpa ine gε ηa mε. ⁶ Nsei ί gbe ama abii ilu ileu iyi ί bi jiida jiida. Nηui ί be do ankāanyi ί ni, aa jirima amam. ⁷ Amma waati iyi amaεu wa to, woo ce ice ηau à fε aηa duusεε à waa ni, i cε ine iyi á na ku je tubuu. Ka kpa nε tubuu ku baa ku je tu wa. ⁸ Nεi à muu à kpa nε à soo à koo à nεε do alalai kaau.

⁹ Nεi Jesu ί ni, to, bebei beirei ilu ikou takae á ce ηηa. Á koo ku kpa ηai nε ku de ine mmu ηa ku dasi ηa ikou. ¹⁰ To, i kù cio kukoi idei Ilaaεu ηa tengi bii ί ni,

Kuta iyi woo ma ηa à kεsiu

Nηui ί baa ί je kuta sintei icui ileu.

¹¹ Aε Lafεi ί coo, nε ί mu wa biti.

¹² Iyi Jesu ί fε bebe ί tā ηai ine ngboi Zuifu ηau à waa de Jesu ku mu, domi à mà na irii aηai ί kpa mεnda. Amma si bei à waa ce njoι zamaau, ηai ί jε à jεε à ne.

Fiai lempoo ku sã

(Cε Matie 22:15-22; Luku 20:20-26)

¹³ Nεi ine ngboi Zuifu ηau à be Farisi gε ηa do inei Herodu gε ηa bi Jesu a koo a lea taai ide. ¹⁴ Iyi à to bi tεε nε à sεε à ni, Meetu, à mà iyi ì ya fε ntε. Bebe moi i kù waa ce njoι ine gε, domi i ci ya cε ijui amanε ηa,

amma ì waa kò inè ña si ideí Ilaaḍ do ntò. Í s̄ia ka s̄aa ilaalu Sezaa fiaí lèmpoo? Mà ka maà s̄aa. ¹⁵ Amma Jesu í mà muafiti ñña, nò í ni, beireí í ce ì waa leem taai ide ña. I naam kpèkèlè akā wa n cò ña. ¹⁶ N̄oi à naa akā wa. Nò Jesu í bee ña í ni, fotooi yooi í wa si kpèkèlè ihē nò irii yooi à kò si. N̄oi à jèaa à ni, ti Sezaai. ¹⁷ N̄oi Jesu í s̄o ña í ni, to, i s̄aa Sezaa iyi í jè t̄e ña. Nò i s̄aa Ilaaḍ m̄o iyi í jè t̄e ña. N̄oi inè ña à bitì ntò ntò do yaase bei í fòò ide.

Ideí kujji iku ña

(Cò Matie 22:23-33; Luku 20:27-40)

¹⁸ N̄oi Sadusi gò ña à naa bi Jesu. An̄ai à ya maa ni iku ña a kaa j̄i. Iyi à to wa bi Jesu ñoi à beè à ni, ¹⁹ M̄eetu, tako wo Moizi í kò nwa í ni, bii inè gò í ku í jò aboè, nò ññu do aboèu a kù n̄e ama, ifoè ku so jaaḍu ku ba ku bía igbāè ama. ²⁰ Wee, inè m̄eje gò ña à w̄e iyi à jè amai baa akā. Igbā ñña í so abo nò í ku, ññu do aboè a kù n̄e ama. ²¹ N̄oi inè minjisiau í so jaaḍu nò ññu m̄o í ku, kù ba ama. N̄oi inè m̄eetasiau m̄o í ce beèbe má. ²² Nò an̄a m̄eje iyi à so abou fei à kù, baa inè akā ñña kù ba ama. Si anyi ñña, ñoi abou m̄o í na í ku. ²³ To, aḗo iyi iku ña aa na a j̄i, aboi yoo ññai á jè, si bei an̄a m̄ejeu fei à soo aboi. ²⁴ N̄oi Jesu í jè ñña í ni, ì waa rara ñai si na iyi í jò i kù mà gbugbāi Ilaaḍ ña hee ma jè mii iyi kukoi ideè wa fò. ²⁵ Ntò ntò, si waati iyi iku ña aa na a j̄i, waati beèbe in̄em̄akò do inaabo ña a kaa so n̄je má, amma aa yei bei amaleka ña. ²⁶ Iyi í jè ti ideí kujji iku ña, Moizi í kò si tiaè tengi bii wa fò ideí ama j̄i n̄ou. Tengi bei Ilaaḍ í s̄oò ide gò. Í ni ññu Aḍ Laf̄èi Aburahamui, do ti Izaaki, do ti Zakòbu. I kù cio ideu be ña? ²⁷ Bii Ilaaḍ í ni ññu í jè Laf̄èi inè gò ña iyi à kù, iyi be wa

nyisi iyi ine ηau à wεε baa bii à ku. Ntə ntə, Ilaaḡ kù je Lafḡei iku ηa, Lafḡei ine ηa iyi à wεei. Debei i kù ye iyi ì wa si kurara nla nla ηa?

Wooda iyi í re

(Cə Matie 22:34-40; Luku 10:25-28)

²⁸ Nḡi ine akāi woo kə ine ηa si wooda ηau í gbə à waa ce kakəu. Í ye iyi Jesu í jea Sadusi ηau í ce nceε. Nḡi í bə bi Jesu í beε í ni, si wooda ηau fei yoomai í re. ²⁹ Nḡi Jesu í jeaa í ni, wooda iyi í reu wee. I de ití í gbə, inε inei Izireli ηa. Ilaaḡ Lafḡε nwa, nηu akāi í je Lafḡε. ³⁰ Bi Aḡ Lafḡεε do idəε fei, do lasabue fei, do gbugbāε fei. ³¹ Minjisiau wee. Bi ine mmu ηa bei ì bi araε. Wooda gə kù wεε iyi í re beεbe má. ³² Nḡi woo kə ine ηa si woodau í sḡ Jesu í ni, í sḡa Mεetu. Ide iyi ì fəu ntəi. Ilaaḡ akāi í wεε, nə Lafḡε gə kù wεε má bii kù je nηu akāu. ³³ Amanε ku bi Ilaaḡ do idəε fei, do lasabue fei, do gbugbāε fei, nə ku bi ine ηa bei í bi araε, ine nηu bei í sḡa í re kuwee iyi à ya jo si ina fei sḡa sḡa do kuwee ηa iyi à gbe fei. ³⁴ Iyi Jesu í ye í je do lasabu jiida, nḡi í sḡə í ni, í gbe keeke í jesi Ilaaḡ ku je ilaaluε.

Si anyii nηu, ine kāma kù je ku bee Jesu ide gə má.

Davidi do ine iyi Ilaaḡ í cica

(Cə Matie 22:41-46; Luku 20:41-44)

³⁵ Si anyii nηu, Jesu í wasi ku kəa ine ηa si cio inə bantumai kpasḡi Ilaaḡ nə í bee ηa í ni, beirei í ce woo kə ine ηa si wooda ηau à ni ine iyi Ilaaḡ í cicau təkui ilaalu Davidii. ³⁶ Davidi takae í fə do gbugbāi Hundei Ilaaḡ í ni, Aḡ Lafḡε í sḡ Lafḡεm í ni, Buba si awə njem, Hee n ce mbεεε ηa bi ku lesi isεε.

³⁷ Nɔ Jesu í ni má, to, bii Davidi takæ wa kpoo Lafɛɛ, beirei á ce ku jɛ tɔkuɛ má.

*I mu ara nɛ do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa
(Cɔ Matie 23:1-36; Luku 20:45-47)*

Nɔ zamaa nkɔɔ ɔɔ wa gbɔ ideɪ Jesu do inɔ didɔ.
³⁸ Wa sɔ ɲa si ciɔɛu wa ni, i mu ara nɛ do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau, aɲa iyi à ya bi a maa dabii do jaba ɲau nɔ à bi inɛ ɲa a ya ce aɲa fɔɔ do jirima si bantuma. ³⁹ À ci ya bi kaa kitāi inɛ ngbo ɲa ile bi ku ce kutɔtɔɔ, do inya sinte bi ku ce jingau ɲa. ⁴⁰ À ya takii jaaɔ ɲa a gba mii ndu ɲa ɲa fei, nɔ à ya maa ce kutɔɔ sisɔ ku ba a ye ɲa nɲu akā. Na ɲɔi í jè ijuukpā ɲɲa á la ku caa.

*Ideɪ fia iyi abo jaaɔ ɔɔ í dasi
(Cɔ Luku 21:1-4)*

⁴¹ Nɔi Jesu í koo í buba kəkɔi kpakoi kɔletiu wa cɔ bei inɛ ɲa à waa dasi fia. Ilu fia ɔɔ ɲa à dasi fia nkɔɔ. ⁴² Nɔi jaaɔ ilu are ɔɔ mɔ í naa, ɲɔi í dasi kpekɛɛ keeke minji ɔɔ ɲa iyi kù re baa dala. ⁴³ Nɔi Jesu í kpe mɔcɔɛ ɲau í sɔ ɲa í ni, ntɔ ntɔ, jaaɔ ilu areu í dasi fia si kpakoi kɔletiu ihɛ í re inɛ fei, ⁴⁴ domi aɲa fei, iyi í lesi antai fia ɲɲa ɲai à dasi, amma abou baa do iyi í jɛ ilu are, í dasii andi iyi í nɛ fei, nkāma kù gbea iyi á maa wɛɛɔ má.

13

*Jesu wa fɔ ideɪ kpasɛi Ilaaɔ ku lɛɛ
(Cɔ Matie 24:1-2; Luku 21:5-6)*

¹ Nɔi Jesu wa fita wa hai bantumai kpasɛi Ilaaɔ nɔ mɔcɔ akāɛ ɔɔ í ni, Mɛɛtu, cɔ bei kpasɛi Ilaaɔu ihɛ í la nɔ à maa do kuta kusɪa ɲa. ² Nɔi Jesu í ni, ì waa ye

ile nla ηau ihē? Kuta baa akā kaa na ku maa lesi nje be má, aa kekεε mbe fei.

*Wahala iyi á naa si waatii ankāanyi
(Cɔ Matie 24:3-14; Luku 21:7-19)*

³ Nɔi Jesu í koo í buba si iri kutai Olivieu wa cɔ ikpa kpasēi Ilaaɔ. Nɔi Pιεε do Zaaki do Zāa do Anderee à wa bi Jesu aηa nηa. Nɔi à beεε à ni, ⁴ sɔ wa waati iyi mii nɔu be á ce. Nyinda yoomai aa ka ye ka ba ka mà iyi waatiu í to.

⁵ Nɔi Jesu í je nηa í ni, i ce laakai ηa ine gɔ ku maà na ku dī iju nηe, ⁶ domi ine ηa iyi aa na a maa naa akā akā a maa ni aηai à je ine iyi Ilaaɔ í cicau aa kpɔ. Aa dī ijui ine nkpɔ. ⁷ Bii ì gbɔ ibai igū amεε amεε ηa do baau i gū ηa hee jījī í maà jò idɔ nηe ku dede, domi í gbe mii ηau be fei ku cei. Amma kù nɔ kù je waatii ankāanyiu be titā. ⁸ Dimi gɔ ηa aa ya na a maa ja do dimi mmu ηa, nɔ ilaalu gɔ ηa mɔ aa maa ja do ilaalu mmu ηa. Nɔ ile á yaya si ilu gɔ ηa, nɔ ari á ce. Nηu be á yei bei ara kuro sintei bāasī ku bei ku bí.

⁹ Amma inje taka nηe i ce laakai. Aa na a mu ηe a koo a na woo kiiti ηa, nɔ a te nηe kpɔtɔɔ ile bi kutɔtɔɔ ηa. Nɔ aa bɔɔ nje bí ilaalu ηa do bí ilu ile ηa na irim ku ba i je nηa sεεda ηa. ¹⁰ Amma í gbe a waazoa ine ηa laabaau jiidai Ilaaɔ si dimi fei waatii ankāanyiu ku bei ku to wa. ¹¹ Waati iyi à mu ηe à waa bɔ ku na woo ce kiiti ηau, i maà ti i biti do ide iyi aa fɔ ηa, amma bii awaatiu í to i fɔ ide iyi í naa nηe si idɔ. Nɔ ide ηa iyi aa fɔ ηa kaa je ide nηe, Hundei Ilaaɔi á fɔɔ. ¹² Ine gɔ ηa aa zamba ifɔ nηa ηa walakɔ igbā nηa ηa ku ba a kpa ηa. Beεbe mɔi baa ηa aa maa cea ama nηa ηa. Amu ηa mɔ aa dede si baa nηa ηa ku ba a

kpa ɲa. ¹³ Ine fei á cé ɲei na irim. Amma ine iyi í temua hee kɔ́ á ba faaba.

*Faajii ide laalɔ iyi í ya beje mii ɲa
(Cɔ Matie 24:15-28; Luku 21:20-24)*

¹⁴ Nɔ Jesu í ni má, aa ye mii laalɔ iyi wa beje mii ɲa tengi bii kù jɔ ku wa ɲa. Ine iyi wa cio ideii mii laalɔu ku ce laakai ku gbɔɔ sã sã. Waati beɛbe ine ɲa iyi à wa ilei Zudee a sa a bɔ iri kuta ɲau. ¹⁵ Nɔ ine iyi í wa antai ile sikifa, bii í kita ile ku ba ku sa ku maà bɔ ngɔɔ ku so inɔ ileɛ. ¹⁶ Nɔ ine mɔ iyi í wa iko ku maà nyi kpasɛ koo so kumbooɛ má. ¹⁷ Waatii beɛbe wahalai bãasɪ ɲa do ayawo ɲa á caa mɔm. ¹⁸ I ce kutɔɔ ɲa ku ba ide sãmiu be ku maà je si sukui tütü. ¹⁹ Ntɔ ntɔ, ajɔ nɲu wahala nla nlaí á naa iyi a kù ye dimie hai sinte waati iyi Ilaaɔ́ í taka andunya hee ku baa nsei. Nɔ a kaa ka ye dimie má hee do ajɔ fei. ²⁰ Nɔ bii Aɔ Lafɛɛ kù jile si nɲu ku kaye kukpɔi ajɔu wo ine gɔ kaa wɛɛ má. Amma í kayeɛ na irii ine ɲa iyi í cicau.

²¹ Waati beɛbe bii ine gɔ́ í sɔ́ ɲe í ni, i cɔ, ine iyi Ilaaɔ́ í cicau í wa ihɛ, walakɔ́ ine mmu gɔ́ ku ni í wa ihɔ́, i maà dasi lafɛɛ naane. ²² Ine gɔ́ ɲa aa na a naa akã akã a maa ni aɲai à je ine iyi Ilaaɔ́ í cicau walakɔ́ a ni aɲai à je walii ɲa amma iboi. Aa maa ce dobu dobu do maamaake ɲa ku ba a dɪ hee do ijui ine ɲa iyi Ilaaɔ́ í cicau bii aa yɔkɔ́. ²³ Tɔ, iɲɛ, i máa ce laakai ɲa. Na ɲɔi í ce n̄ wa n̄ sɔ́ ɲe fei ndɛɛ do njuma.

*Kunaaí Amai Amanɛ
(Cɔ Matie 24:29-31; Luku 21:25-28)*

²⁴ Amma si ajɔ nɲu si anyii wahalau, inunu á kuku inya, cukpa mɔ kaa má inya má, ²⁵ andaiya ɲa aa cuku wa hai lele, nɔ gbugbãí lele ɲa a yaya.

²⁶ Waati beɛbe inɛ ɲa aa ye amu Amai Amanɛ, n̄ wa n naa si kudūi iji do gbugbã nla gɔ do amboe. ²⁷ Si anyii n̄ɲu, an be amaleka ɲa wa si andunya gonta mɛɛu. An̄ai aa bɔ bii fei a tɔtɔ inɛ ɲa iyi n̄ cicau. Aa tɔtɔ ɲa si andunyau fei.

*Yaase iyi j̄ti ndii figi wa nyisi
(Cɔ Matie 24:32-35; Luku 21:29-33)*

²⁸ Jesu í ni, i cɔ mii iyi j̄ti ndii figi wa kɔ ɲɛ si ɲa. Bii ì na ì ye amaawɔɛ ɲa à sinti ku wu wua kpɔtɔ ì ya mà iyi ate í maai wa mbɛ. ²⁹ Beɛbe mɔi, bii ì ye mii ɲau be fei wa ce, i mà ɲa iyi kubaai amu Amai Amanɛ kaa kpɛ má, ajɔu í maai wa mɔm. ³⁰ Ntɔ ntɔ, n̄ wa n sɔ ɲɛi, kù je inɛi nɛi ɲa feii aa ku ideu ku bei ku ce. ³¹ Lele do ilɛ fei á na ku tã, amma idem ɲa kaa tã pai.

*Ilaaɔ ɲɲu akãi í mà ajɔ iyi mii ɲau á ce
(Cɔ Matie 24:36-44)*

³² Jesu í sɔ ɲa má í ni, inɛ kãma kù mà waatiu hee ma je ajɔ iyi mii ɲau á ce, baa amaleka ɲa iyi à wa lele, baa amu Amau, í gbe Ilaaɔ Baaba ɲɲu akã. ³³ I ce laakai ɲa, i ya maa cɔ kpãa nɔ i ya ce kutɔ ɲa si na iyi í j̄ò i kù mà waati iyi ajɔu á to wa ɲa. ³⁴ Á yei bei inɛ iyi wa bɔ ilu nɔ í j̄à woo ce icɛɛ ɲa kpasɛɛ í na inɛ fei icɛɛ, nɔ í sɔ woo degbe andɛ koofau ku maa cɔ kpasɛu. ³⁵ Si na iyi í j̄ò i kù mà ɲa ma alei ilu kpasɛu á na ku to wa walakɔ idū laja, walakɔ waatii kukɔi jɛɛ, walakɔ daadaakɔ, na ɲɲu, i máa cɔ kpãa ɲa, ³⁶ ku ba ku maà naa ku ba ɲɛ ì waa sí njoo ɲa, nɔ ku maà naa ku boe ɲɛ. ³⁷ Ide iyi n̄ wa n sɔ ɲɛu ihɛ, ɲɲu mɔi n̄ wa n sɔ inɛ fei. I máa cɔ kpãa ɲa.

14

Ine ngbo ña à waa busi nje a kpa Jesu

(Cɔ Matie 26:1-5; Luku 22:1-2; Zãa 11:45-53)

¹ Si afei ajɔ minji jingauɪ Iku ku kua do ti Pɛɛ hai nɛ lefee á to wa. Nɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ña do woo kɔ inɛ ña si wooda ñau à waa de kpãa bei aa ce a mu Jesu do bisi a kpa. ² Amma à waa ni, kù sɪa ku jɛ si ajɔi jingauu ku ba hoya hoya ku maà dede si zamaau.

Abo gɔ í fãsi irii Jesu tulare

(Cɔ Matie 26:6-13; Zãa 12:1-8)

³ Jesu í wa Betani kpasɛi Simɔɔ iyi í tako í ce bɔɔi dintɛu, ñɔi abo gɔ í lɔ wa bi tɛɛ waati iyi à waa jɛ. Wa mu ama caka ku sɪa gɔ iyi à ce do abatii, iyi í nɛ tulare ku nɛ fia iyi à ce do ikpoi naadi. Tulareu í bei í caada. Nɔi í lege ama cakau nɔ í fãsi tulareu si irii Jesu. ⁴ Nɔ inɛ gɔ ña à wa bɛ. À sɔ nje do idɔkɔ à waa ni, na mii í ce abou ihɛ í koo í ce asɔi tulareu ihɛ. ⁵ Aa ka taai wo zakai fiaɪ icɛi adɔ akã nɔ ka mua ilu are ña. Nɔi à waa la si abou do kugaabu. ⁶ Amma Jesu í ni, i jɔ abou. Na mii í ce ì waa ye taaleɛ ña. Mii jiidai í ceem bɛ. ⁷ Ntɔ ntɔ, ilu are ña aa maa wɛɛ do inɛ waati kãma fei, nɔ waati iyi ì bi fei aa yɔkɔ i ce nɛja jiidai ña, amma amu n kaa n na n wɛɛ do inɛ hee do ajɔ fei. ⁸ Abou í ce andi gbugbãe iyi á yɔkɔ mbe, í fãsi aram tulare do njuuma bɛi à ya fãsi arai iku ña a bei a si ña. ⁹ Ntɔ ntɔ, tengi bii inɛ ña aa koo a maa wazɔ laabaau jiidau si andunya fei, aa sisi ide iyi abou ihɛ í ce a maa yeɔ gigie.

Zudasi á fita anyii Jesu

(Cɔ Matie 26:14-16; Luku 22:3-6)

¹⁰ Nɔi Zudasi Isikarioti, ine akāi mɔcɔ maateeji ηau, í bɔ bi ine ngboi woo weei Ilaaɔ ηau í ni nɔu á da nɔa Jesu si awɔ. ¹¹ Iyi à gbɔ ideu, ηɔi inɔ nɔa í dɔ nɔ à ni aɔa aa muaa fia. Nɔi Zudasi wa de kpāa bēi á ce ku zambað Jesu ku na ine ηau.

Jesu wa je jingau Iku ku kua do mɔcɔe ηa

(Cɔ Matie 26:17-25; Luku 22:7-14, 21-23; Zāa 13:21-30)

¹² Si ajɔ sintei jingau Pɛɛ hai ne lefeeu, si waati iyi ine ηa à ya saka angudāi jingau Iku ku kua a ceð kuwee, ηɔi mɔcɔi Jesu ηau à beee à ni, iwoi ì bi kaa ceee ijēi jingauu. ¹³ Nɔi í be amanε minji si inɔi mɔcɔe ηau í sɔ ηa í ni, i bɔ inɔ ilu, aa ye mɔkɔ gɔ wa so inyi jɔlɔ. I tooε. ¹⁴ Mɔkɔu á koo ku lɔ kpasē gɔ. Kpasē bii á lɔu, i koo i sɔ ilu kpasēu i ni ηa, Mεetu í ni ka beee ile bii nɔu á je jingau Iku ku kua do mɔcɔi nɔu ηa. ¹⁵ Mɔkɔu á bɔð ηe si antai ile ku kpeke gɔ nɔ á nyisi ηe ilaawa nla gɔ iyi à ce sɔlui fei ndεε tā. Bei aa ce nwa sɔlui jingauu ηa. ¹⁶ Nɔi mɔcɔ ηau à dasi kpāa à ne. Iyi à to inɔ iluu nɔ à ye ideu í ce bei Jesu í sɔ ηau, ηɔi à ce ijēi jingauu be.

¹⁷ Iyi alε í le, ηɔi Jesu í to wa do mɔcɔ maateeji ηau. ¹⁸ Waati iyi à waa je ηɔi Jesu í ni, ntɔ ntɔ, ine akā nɔe iyi awɔð à waa je, nɔui á zambam. ¹⁹ Nɔi inɔi aɔa fei í fɔ, nɔ à wasi ku beee akā akā à waa ni, isa kù je amu ya. ²⁰ Nɔi Jesu í je nɔa í ni, si inɔi inε maateejiu, ine akā nɔe á gūsi pɛε si inɔ jeε awɔð ajɔ. Lafēei á zambam. ²¹ Do ntɔ amu Amai Amanε an ku si bei kukɔi idei Ilaaɔ wa fɔ. Amma ine iyi á zambam á ye ijuukpā nla nla. Á tiaa inεeu bii í je a kù búu mɔm wo.

Ije iyi aa ka yeò gigii ikui Jesu

(Cò Matie 26:26-30; Luku 22:14-20; Kòr. 1, 11:23-25)

²² Waati iyi à waa je, ñɔi Jesu í so p̄ɛ í saabu Ilaaḏ titã í bei í bububue í na m̄ɔc̄ɔe ñau í ni, i gba ña. Iyi ih̄ɛi í je aram. ²³ Ñɔi í so k̄ɔfu má si bii à dasi v̄ɛe í saabu Ilaaḏ n̄ɔ í na ña aña fei à m̄ɔ. ²⁴ Ñɔi í s̄ɔ ña í ni, iyi ih̄ɛi í je njem. Nñui í je nyindai akabuu iyi Ilaaḏ í ði do amanɛ ña. An nik̄ãe na irii dulum dii inɛ nkp̄ɔ. ²⁵ Nt̄ɔ nt̄ɔ, n kaa n m̄ɔ at̄ɛ v̄ɛe má í gbe hee aj̄ɔ iyi an m̄ɔ v̄ɛe tit̄ɔ si andunya tit̄ɔi Ilaaḏ. ²⁶ Si anyie à k̄ɔ iri ña n̄ɔ à fita à b̄ɔ iri kutai Olivie ña.

Jesu wa f̄ɔ iyi Piɛɛ á j̄ã ku ni kù mà nñu

(Cò Matie 26:31-35; Luku 22:31-34; Z̄ãa 13:36-38)

²⁷ Ñɔi Jesu í s̄ɔ m̄ɔc̄ɔe ña í ni, in̄ɛ fei aa nyiò anyi na irim. Béi Ilaaḏ í f̄ɔ si kuk̄ɔi ideɛ, b̄ɛɛbei á ce. Í ni nñu á kpa woo degbeu n̄ɔ angudã ñau a fangaa bii fei. ²⁸ Amma an j̄i hai si bale n̄ɔ n cua nñe n b̄ɔ ilei Galilee. ²⁹ Ñɔi Piɛɛ í s̄ɔ ña í ni, baa bii inɛ fei wa nyiò anyi na irie, amu n kaa n nyiò anyi pai. ³⁰ Ñɔi Jesu í s̄ɔ ña í ni, nt̄ɔ nt̄ɔ, nnyi, idũuyi m̄ɔm, hee aj̄ɛɛ ku maa k̄ɔ ise gbeeji, aa j̄ã ise gb̄ɛeta i ni i kù màm. ³¹ Amma béi Jesu wa f̄ɔ, b̄ɛɛɛ m̄ɔi Piɛɛ í ya f̄ɔ hee lele ku ni, n kaa n k̄ɔsie pai, baa bii í je an ku do awo aj̄ɔi. Ñɔi aña fei à f̄ɔ b̄ɛɛɛ.

Jesu wa ce kut̄ɔ Gɛsemanee

(Cò Matie 26:36-46; Luku 22:39-46)

³² Ñɔi Jesu do m̄ɔc̄ɔe ña à b̄ɔ inya ḡɔ iyi à ya kpe Gɛsemanee. Iyi à to be n̄ɔ í s̄ɔ ña í ni, i buba ih̄ɛ titã ña n koo n ce kut̄ɔ wa. ³³ Ñɔi í gbã Piɛɛ do Zaaki do Z̄ãa à b̄ɔ waju. N̄ɔ n̄j̄o í muu hee arae fei í r̄ɔ. ³⁴ Ñɔi í s̄ɔ ña í ni, in̄ɔ ku f̄ɔ í naa sim nla nla hee wa bi ku

kpam. I wa ihē, i wə njoo ŋa. ³⁵ Iyi í fə bεεbε í tã ŋɔi í bə waju keeke í koo í sεεbata ilε wa ce kutəə, bii á ce, wahalau ku jìò ŋɔu. ³⁶ Wa ni, Baam, aa yəkə i ce mii fei. Jò wahalau ihē ku jìim. Amma do ŋɔu fei, ku maà ti ku je ti idəəbim, jò idəəbie ku ce.

³⁷ Si anyie ŋɔi í nyi wa bi məcə mεeta ŋau í ba ŋa à waa sí njoo. Ŋɔi í bee Piεε í ni, Siməə, ì waa sí njooi? Debei, i kù yəkə i kù wə njoo baa lεeu akā? ³⁸ I wə njoo nə i maa ce kutəə ŋa ku ba i maà dasi kulelei inε ŋa. Idəi amanε í bi, amma arae í kua gbugbāε. ³⁹ Ŋɔi í nyi má í koo í ce kutəə si ide akāu. ⁴⁰ Iyi í nyi wa bi tu ŋa má, nə í ba ŋa à waa sí njoo má, domi njoo wa kpa ŋa. Iyi í jì ŋa nə a kù mà bei aa sɔə má.

⁴¹ Ŋɔi í nyi í koo í ce kutəə má nə í baa bi tu ŋa ise gbεεtasiaε í bee ŋa í ni, ì sū ì waa sími ŋai hee nsei? Í to bεεbε. Wee, awaatiu í to tã, iyi aa mu amu Amai Amanε, á daa ilu dulum ŋa si awə. ⁴² Wee, inε iyi á zambam wa to wa. I dede ka kòo ŋa.

À mu Jesu

(Cə Matie 26:47-56; Luku 22:47-53; Zãa 18:3-12)

⁴³ Iyi Jesu wa fə bεεbε, gbakā ŋɔi Zudasi, inε akāi məcə maateeji ŋau, í to wa. Zamaa nla gə wa tooε wa à waa mu taakuba ŋa do golo ŋa. Inε ngboi woo weei Ilaaɔ ŋau do woo kə inε ŋa si wooda ŋa do inε ngbo ŋau à bε ŋa wa. ⁴⁴ Waati iyi Zudasi í dasi idə ŋɔu ku zamba Jesuu, í sɔ inε ŋau nyinda gə iyi ŋɔu á ce. Í ni, inε iyi an koo n ya n baabae, lafēε mbε. I muu dim dim i nεε ŋa. ⁴⁵ Hai Zudasi í to wa gbakā, í sεkεε si Jesu í ni, Mεetu. Ŋɔi í baabae. ⁴⁶ Ŋɔi inε ŋau à to Jesu awə à muu. ⁴⁷ Ŋɔi inε akāi məcə ŋau í yə taakubae í cafe itii amaacei woo wee nlai Ilaaɔu í buu. ⁴⁸ Ŋɔi Jesu í bee ŋa í ni, amui ì naa ku mu ŋa

do taakuba do golo ɲa bei woo ce ile? ⁴⁹ Ñ ya n wa si ino ɲɛ aɟo fei n maa n kɔ inɛ ɲa si cio kpasɛi Ilaaɗ, nɔ i kù mum ɲa. Amma ɲɲu ɲau be fei í ce ku ba kukɔi idei Ilaaɗ ku kɔ. ⁵⁰ Ɗɔi mɔcɔ ɲau fei à jɔɔ à sa.

⁵¹ Ɗɔi ama awaasũ gɔ mɔ wa too Jesu, wa kpaka acɔ. Ɗɔi inɛ gɔ wa de ku muu, ⁵² amma í sa basí í jò acɔu.

Jesu í wa wajui igbei woo kiiti ɲa

(Cɔ Matie 26:57-68; Luku 22:54-44, 63-71; Zãa 18:13-14, 19-24)

⁵³ Ɗɔi à bɔɔ Jesu bi woo wee nlai Ilaaɗu. Tengɪ bei inɛ ngboi woo wee ɲau do inɛ ngbo ɲau do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau à tɔtɔɔ. ⁵⁴ Nɔ Piɛɛ í wa hee jiiɟi wa too Jesu wa do anyi hee í bɔ ino bantumai kpasɛi woo wee nlau. Ɗɔi í buba be do woo degbe ande koofa ɲau, wa nyia kɔkɔi ina.

⁵⁵ Waati ɲɲu inɛ ngboi woo wee ɲa do igbei woo kiiti ɲau fei à waa de ide gɔ iyi aa yeɔ taalei Jesu a ba a kpaa. Amma a kù ba. ⁵⁶ Inɛ nkpɔ í wasi ku máa ide, amma ide ɲɲa kù waa so nɲɛ. ⁵⁷ Ɗɔi inɛ gɔ ɲa à dede à máa ide à ni, ⁵⁸ à gbɔ iyi í ni ɲɲu á lege kpasɛi Ilaaɗu nɔ si afei aɟo mɛɛta ɲɲu á be ku ma mmue iyi kaa je do awɔi amanɛ. ⁵⁹ Amma baa si be, ide ɲɲa kù so nɲɛ. ⁶⁰ Ɗɔi woo wee nlau í dede í leekɪ si wajui aɲa fei, nɔ í bee Jesu í ni, i kù waa ni ide gɔ? Ide mii inɛ ɲau ihɛ à waa yeɔ taaleɛ. ⁶¹ Amma Jesu wa cokoe, kù fɔ ide gɔ. Ɗɔi woo wee nlau í beɛɛ má í ni, awɔi ì je inɛ iyi Ilaaɗ í cica, Amai Ilaaɗ? ⁶² Ɗɔi Jesu í jɛaa í ni, oo, amui. Nɔ aa ye ɲa amu Amai Amanɛ ñ wa n buba si awɔ nɲɛi Ilaaɗ ilu gbugbã fei. Nɔ aɟo akã aa na i yem ɲa ñ wa n naa si kudũi iɟi má. ⁶³ Ɗɔi woo wee nlau í ga ibɔɛ ku nyisið idɔɔkɔɛ. Nɔ í ni, a kù waa de siɛ ilu

seeda kãma má. ⁶⁴ Ì gbɔ bei wa bu Ilaaã ña. Beirei ì ye a cea mɔkɔu ña. Nɔi aña fei à ye taalee à ni a kpaá.

⁶⁵ Nɔi ine gɔ ña à wasi ku tusi Jesu antɔ gbakã nɔ à bii ijue à bei à waa daa kutu à beee à waa ni, awɔ walii, sɔ wa ine iyi í cãe. Nɔi sooge ñau à mu Jesu à wasi ku sambalae.

Piɛɛ í jã í ni nɔu kù mà Jesu

(Cɔ Matie 26:69-75; Luku 22:56-62; Zãa 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Waati iyi Piɛɛ í wa bantumai kpasɛu, ñoi ine akãi ama inaabo woo ce icɛi woo wee nlaɪ Ilaaãu í naa be. ⁶⁷ Iyi í ye Piɛɛ wa nyia, ñoi í cɔɔ sɛɛ í ni, awɔ mɔ, ì tako ì wee do Jesu inei Nazaretiu. ⁶⁸ Amma í jã í ni, n kù màa fɔ, n kù gbɔ ide iyi ì waa fɔ. Nɔi í fita í bɔ ikpa ande kabau. Waati beɛbei jee wa kɔ. ⁶⁹ Nɔi ama inaabo woo ce icɛu í yɔɔ be má, ñoi í wasi ku sɔ ine ña iyi à wa beu wa ni, ineɛu ihẽ ine akã ñai. ⁷⁰ Nɔi Piɛɛ í jã má. Iyi í kpe keeke, ñoi ine ña iyi à wa beu à sɔ Piɛɛ à ni, ntɔ ntɔ, awɔu ine akã ñai, domi awɔ mɔ inei Galileei. ⁷¹ Nɔi Piɛɛ í ceekpe í ni, n kù mà mɔkɔ iyi ì waa fãau be ña. ⁷² Be gbakã ajee í kɔ ise gbeejisiae. Nɔi Piɛɛ í ye gigii ide iyi Jesu í sɔɔu wo í ni, hee ajee ku maa kɔ ise gbeeji aa jã ise gbɛeta i ni i kù màm. Nɔi Piɛɛ í lɔsi ku kpata.

15

À bɔɔ Jesu si wajui Pilati

(Cɔ Matie 27:1-2, 11-14; Luku 23:1-5; Zãa 18:28-38)

¹ Nɔi daadaakɔ ine ngboi woo weei Ilaaã ñau do ine ngbo ñau do woo kɔ ine ña si wooda ñau do ine ña iyi à gbe si igbei woo kiiti ñau fei à tɔtɔ à wũa ideu ajɔ. Nɔ à ðí Jesu à koo à daa Pilati si awɔ. ² Nɔi

Pilati í beee í ni, awɔi ì jε ilaalui Zuifu ηa? Nɔ Jesu í jεaa í ni, oo, si bei ì fɔ. ³ Nɔi inε ngboi woo wee ηau à má Jesu ide ikā ikā fei. ⁴ Nɔi Pilati í beee má í ni, i kù waa fɔ ide gɔ? I kù gbɔ bei à waa niε? ⁵ Amma Jesu kù jε ide kāma má hee biti í mu Pilati.

À yε taalei Jesu a ba a kpa

(Cɔ Matie 27:15-26; Luku 23:13-25; Zāa 18:39-19:16)

⁶ Wee si jingau i Iku ku kua fei Pilati í ya jò inεi piisɔɔ akā iyi zamaa í bii. ⁷ Wee inε gɔ í wa ile piisɔɔ be do kpaasie ηa si na iyi í jò à kpa inε gɔ si waatii ide ku kɔ nηa. Iriei Barabasi. ⁸ Nɔi zamaau í bɔ bi Pilati à waa tɔɔε ku cea aηa bei í ya ce nηa adɔ fei si jingauu. ⁹ Nɔi Pilati í bee ηa í ni, ì bi n jò nηε ilaalui Zuifu ηau ηa? ¹⁰ Í fɔ beεbei si na iyi í jò wa mà sāa sāa iyi na igui í jò inε ngboi woo weei Ilaaɔ ηau à daa nηu Jesu si awɔ. ¹¹ Amma inε ngboi woo weei Ilaaɔ ηau à wasi ku mante zamaau à ni a sɔ Pilati ku nya nηa Barabasi. ¹² Nɔ Pilati í bee ηa má í ni, to, beirei ì bi n cea inε iyi ì ya maa kpe ilaalui Zuifu ηau. ¹³ Nɔi à dɔ anu à ni, kpakpae si j̄i ku gaau. ¹⁴ Nɔ Pilati í bee ηa í ni, laalo yoomai í bei í ce. Amma béi Pilati wa fɔ fei, beεbe mɔi inε ηau à ya dɔ anu hee lele a ni, kpakpae si j̄i ku gaau. ¹⁵ Si na iyi í jò Pilati í bi ku ce iyi á dɔa zamaau si, nηui í jò í nya nηa Barabasi nɔ í mu Jesu í jò à tεaa kpɔtɔɔ. Si anyiε, nɔ í daa sooge ηa si awɔ a koo a kpakpae si j̄i ku gaau.

Sooge ηa à waa yaako Jesu

(Cɔ Matie 27:27-31; Zāa 19:2-3)

¹⁶ Nɔi sooge ηau à gbã Jesu à bɔðε kabai ilaalui, nɔ à tɔtɔɔ sooge ηa iyi à gbe ηau fei be. ¹⁷ Nɔi à daa Jesu si

ibɔ nkpá sisɔ gɔ, nɔ à ba fulai agũ à daa si iriɛ. ¹⁸ Nɔi à yaakoɛ à waa ni, fɔɔ ilaalui Zuifu ŋa. ¹⁹ Nɔi à ya maa cãa kpokpoo si iriɛ, a maa tusiɛ antɔ, nɔ à waa gulea à waa sɛebata si wajuɛ. ²⁰ Iyi à yaakoɛ à tã, ŋɔi à nyaa ibɔ nkpau à bei à daa si ibɔɛ, nɔ à bɔðɛ waduude à koo à kpakpae si j̄i ku gaau.

À kpakpa Jesu si j̄i ku gaau

(Cɔ Matie 27:32-44; Luku 23:26-43; Zãa 19:17-27)

²¹ Wee inɛi Sireni gɔ iyi à ya kpe Simɔɔ wa baa hai iko, nɔ í to wa bɛ. Baai Alesandu do Rufusui. Iyi í to wa nɔ sooge ŋau à muu do gbugbã à kãa j̄i ku gaau bii aa kpakpa si Jesuu. ²² Nɔi à bɔð nɲu do Jesu si inya gɔ iyi à ya kpe Gɔɔgɔta, waatɔ inya iyi í j̄o kokoi iri. ²³ Nɔ à ná Jesu atɛ v̄ɛɛ iyi à yɔgɛɛ do iwɔ iyi à ya kpe miru, amma í kɔ ku mɔɔ. ²⁴ Nɔi à kpakpae si j̄i nɔu. Si anyiɛ sooge ŋau à ta kpasa si j̄inɛɛ ŋa a ba a ye iyi inɛ fei á ba. Bɛɛbei à ce ikpɛi jaɛɛɛ ŋau. ²⁵ Daako zakai bei isɔ mɛɛsãi à kpakpae si j̄i nɔu. ²⁶ Nɔi à kɔ kuraraɛ si j̄i gɔ à masi j̄i bii à kpakpaeu, à ni ilaalui Zuifu ŋa. ²⁷ Nɔi à kpakpa ile minji gɔ ŋa bɛ má, inɛ akã ikpa awɔ nɲɛ, inɛ akã mɔ ikpa awɔ cangae. [²⁸ Bɛɛbei kukɔi idei Ilaaɔ í kɔ iyi í ni, à dooae si inɛ laabɔ ŋa.]

²⁹ Woo lɔ ŋa à ya maa gugbã iri a buu a maa ni, ahã, kù je awɔi ì ni aa leɛ kpasɛi Ilaaɔu nɔ i maa ma si afei ajɔ mɛɛta? ³⁰ To, faaba araɛ bɛ, kita hai si antai j̄i ku gaauu. ³¹ Bɛɛbɛ mɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ŋau do woo kɔ inɛ ŋa si wooda ŋau à waa yaakoɛ. À sɔ nɲɛ à waa ni, í faaba inɛ gɔ ŋa amma kaa yɔkɔ ku faaba araɛ. ³² Bɛbei, nɲu Kirisi ilaalui Izireliu ku kita wa hai si j̄i nɔu ku ba ka yɔɔ, nɔ ka dasiɛ naanɛ.

Βεεβε μαι, ine ηα iyi à kpakpa do Jesu ajóu à ya maa yaakoε.

Waati iyi Jesu í ku

(Cɔ Matie 27:45-56; Luku 23:44-49; Zãa 19:28-30)

³³ Nɔi dasã nkpaɔ ilu í kuku si ilε fei hee í koo í to isɔ mεetai ale. ³⁴ Nɔi si isɔ mεetau Jesu í dõ anu hee lele í ni, Eloi, Eloi, lama sabatani, waatɔ Ilaaã, Ilaaã, na mii í ce ì fūsím awɔ. ³⁵ Nɔi ine gɔ ηα iyi à wa βeu à gbɔ ideu. Nɔ à ni, i gbɔ, wa kpe Elii. ³⁶ Nɔi ine akã nηa í sei í koo í dī kanya si golo gɔ í sɔsi inyiikã í bei í naa í toa Jesu ku cãcãε, nɔ í ni, ka leekī, ka cɔ ma Elii á naa ku kitae hai si jīi ku gaauu. ³⁷ Nɔi Jesu í dõ anu hee lele í bei í ku.

³⁸ Asee, waati βεεβε si ilui Zeruzalemu, ridoo iyi í wa kpasēi Ilaaɔu í ga í kpε minji hai lele hee ku bɔ ilε. ³⁹ Inε ngboi sooge ηα iyi í wa wajui Jesu í ye yaase bei í ce í bei í ku, nɔ í ni, ntɔ ntɔ, inεεu ihē Amai Ilaaãi.

⁴⁰ Nɔi inaabo gɔ ηα mɔ à wa βε à waa cɔ ilu wa hai jījī. Si inɔ nηa Maari inei Madalau í wa βε do Salomee do Maari, iyei Zozee do Zaaki iyi í je ama awaasūu. ⁴¹ Wee hai tako, waati iyi Jesu í wa ilei Galilee, aηai à tooε à ya maa cea ice. Nɔ inaabo nkpaɔ gɔ ηα mɔ à wa βε, iyi aηaɔ ηα à sī Jesu wa iyi wa naa Zeruzalemu.

À dasi ikui Jesu bale

(Cɔ Matie 27:57-61; Luku 23:50-56; Zãa 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Iyi ale í lε, ηɔi Zozefu inei Arimateeu í naa βε. Í bei í je ilu βεεε si inɔi Zuifu woo kiiti ηau, nɔ wa cɔ kpãa iyi Ilaaã á na ku je bomma. Wee ajɔi sɔɔlui jingau. Iju kumáε ajɔi kusímii á je. Na ηɔi í jò Zozefu í bɔ bi Pilati do wɔɔkɔ ku tɔεε ikui Jesu. ⁴⁴ Nɔi Pilati í biti do iyi í gbɔ à ni í kú tā. Nɔi í kpe ine ngboi sooge

ηαυ í beε ma Jesu í kú í kpe. ⁴⁵ Iyi inε ngboi sooge ηαυ í sisiaa yaase bei Jesu í kuò, ηοι í jesi Zozεfu koo so ikuu. ⁴⁶ Nηοi Zozεfu í koo í ra acò fūfū, nò í nya ikui Jesu wa hai si j̄i ku gaauu, í woo do acòu. Nò í suu si isai kuta gò iyi à gbe wo. Si anyie í bimbili kuta nla gò í diò andei balεu. ⁴⁷ Nηοi Maari inei Madalau do Maari iyei Zozee à ye bii à waa dasi ikui Jesuu.

16

Kuj̄i Jesu hai si bale

(Cò Matie 28:1-8; Luku 24:1-12; Zāa 20:1-10)

¹ Iyi aj̄oi kus̄imi í l̄ò, ηοi Maari inei Madalau do Salomee do Maari iyei Zaaki, à ra tularε iyi aa koo a f̄asi ikui Jesu. ² Nηοi aj̄o amaazuma daadaak̄ou abo ηαυ à b̄ò bi balεu, ³ ηοi à waa bee nje si kp̄āau à waa ni, yooi á tale nwa kutau hai si andei balεu ya. ⁴ À waa f̄ò bεεbei si na iyi í j̄ò kutau í la í caa. Amma iyi à cò waju à ye kutau í bimbili. ⁵ Nηοi à l̄ò inò balεu nò à ye awaas̄ū gò wa buba do aw̄ò nje bε, wa dasi jaba fūfū, nò njo í mu ηa j̄iida j̄iida. ⁶ Nηοi í s̄ò ηa í ni, i maà j̄ò njo ku mu ηε. N̄ mà iyi Jesu, inei Nazaretiui ì waa dεdε ηa, iyi à kpakpa si j̄i ku gaauu. Í j̄i hai si bale, kù wa ih̄é má. I cò tengi bii à dasiεu wo. ⁷ Amma i koo bεbei i koo i s̄ò m̄ac̄ε ηαυ do Piεε takae i ni, á cua n̄ε ku b̄ò ilei Galilee. Bei aa koo i ȳò ηa si bei í s̄ò ηε wo.

⁸ Nηοi à fita wa à sa hai bi balεu do kuyaya domi njo í mu ηa nt̄ò nt̄ò. A kù nò a kù s̄ò inε gò ideu na irii njo iyi í mu ηαυ.

Jesu í tusea Maari inei Madalau arae

(Cò Matie 28:9-10; Zāa 20:11-18)

[⁹ Iyi Jesu í j̄i hai si balɛ ajɔ amaazuma daadaakɔu, bi Maari inɛi Madalau i tako í nyisi arɛ. Maariui Jesu í tako í lelea inɛi inɔ̀ko mɛɛje wo. ¹⁰ Nɔ̀i abou í koo í s̄ɔ kpaasie ɲa laabaauu. Anjai à waa too Jesu wo nɔ̀ à wɛɛ̀ò inɔ̀ kufɔ̀ à wasi ku kpata. ¹¹ Iyi í ni Jesu í j̄i má, ɲɲu í yɔ̀, a kù dasie naanɛ.

Jesu í tusea mɔ̀cɔ minji gɔ ɲa arɛ

(Cɔ Luku 24:13-35)

¹² Si anyii ɲɲu, ɲɔ̀i Jesu í tuse arɛ bi mɔ̀cɔ minjie gɔ ɲa iyi à waa nɛ si kpãa, à waa bɔ ilɛko. Amma í kpaasi arɛ si kuyɛ ɲɲa. ¹³ Nɔ̀i inɛ ɲau à baa inɔ̀ ilu nɔ̀ à koo à s̄ɔ inɛ bubu ɲau, amma kpaasi ɲau a kù dasi ɲa mɔ̀ naanɛ má.

Jesu í tusea mɔ̀cɔ maatakã ɲau arɛ

(Cɔ Matie 28:16-20; Luku 24:36-49; Zãa 20:19-23; IWB 1:6-8)

¹⁴ Si anyiɛ Jesu í koo í tuse arɛ bi mɔ̀cɔ maatakã ɲau bii à waa je. Nɔ̀i í gbagba si ɲa na naanɛ hai dasi ɲa do idɔ kule ɲa, si na iyi í j̄ɔ̀ a kù jesi ide i inɛ ɲa iyi à yɔ̀ í j̄i hai si balɛu. ¹⁵ Nɔ̀i í s̄ɔ ɲa í ni, i bɔ si andunya fei, nɔ̀ i waazoa inɛ baa yooma fei laabaau jiidau ɲa. ¹⁶ Inɛ iyi í dasi naanɛ nɔ̀ í j̄ɔ̀ à dasie inyi á ba faaba, amma inɛ iyi kù dasi naanɛ, Ilaaɔ̀ á ye taaleɛ ku kpãa iju. ¹⁷ I cɔ maamaake gɔ ɲa iyi woo dasim naanɛ ɲa aa ce. Aa lele inɛi inɔ̀ko ɲa do irim, nɔ̀ aa fɔ̀ ide do fee ɲa iyi i kù waa gbɔ ɲa. ¹⁸ Aa mu njo ɲa do awɔ̀, nɔ̀ baa bii à mɔ̀ kɔ̀ɔ̀t̄ɛ gɔ kaa ce ɲa ide kãma. Aa lesi b̄ɔ̀ ɲa awɔ̀ nɔ̀ a ba iri.

Jesu í nyi bi Ilaaɔ̀ má

(Cɔ Luku 24:50-53; IWB 1:9-11)

¹⁹ Iyi Laf̄ɛɛ Jesu í s̄ɔ ɲa ideu í tã, ɲɔ̀i à soo lele í koo í buba si awɔ̀ ɲɛi Ilaaɔ̀. ²⁰ Nɔ̀i mɔ̀cɔ ɲau à koo à waa

waazoa inε ηa bii fei. Nɔ Lafẽε wa sobi ηa si icεu, í jò
à ya maa ce maamaake ηa ku ba inε ηa a mà iyi ide
nηa í je ntɔ.]

Akabuu Titõi Idei Ilaa **Monkole New Testament**

copyright © 2006 SIM International

Language: Monkole (Mokole)

Translation by: SIM International

Monkole, Akabuu Titõi Idei Ilaa

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 2006.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

596bf1bc-1348-53da-8787-98c1d2a18282